

Neşreden : **ENVÂR NEŞRİYAT**

Piyerloti Cad. Hacıbey Apt. 10/3

Tel: 516 20 14 - 518 62 71

Fax: 516 20 42

Baskı : **Cihan Neşriyat ve Matbaacılık**

Tel: 507 27 33

1993 - İST.

Her Hakkı Mahfuzdur.

**AZAMETLİ BAHTSIZ BİR KİT'ANIN
ŞANLI TALİ'SİZ BİR DEVLETİN,
DEĞERLİ SAHİPSİZ BİR KAVMİN
REÇETESİ**

veyahut

BEDİÜZZAMAN'IN

MÜNÂZARÂT'ı

TAKDİM

Bu Münâzarât Risalesi, Hz. Üstad Bedi-üzzaman'ın Devr-i Meşrutiyet'te Şark'ta aşiretler arasında seyahat ederken te'lif ettiği bir eserdir.

İlk önce H. 1329'da İstanbul'da Matbaa-i Ebuzziya'da tab' edilmiştir. M. 1950 ve müteakib senelerde Isparta'da teksir ile neşredilen Mektûbat Mecmuasının ikinci cildinde Hutbe-i Şamiye ile birlikte Hz. Üstadımızın tensibiyle neşredilmiştir. Fakat Üstadımız ilk matbu' nüshayı kendi dest-i hattıyla tashih etmiş ve 42. sahifesinde **“Dine zarar olmasın, ne olursa olsun”** سوالinin başına kendi mübarek dest-i hattıyla **“Buradan başlansın”** diye işaretlemiştir. İşte buna binaen teksir Mektûbat'ta Münâzarât Risalesi **“Buradan başlansın”**

dan itibaren yazılmış ve öyle de neşredilmiştir. Hz. Üstadımız bazı hâşiyeler ilave etmiş ve tashihatta bulunmuştur.

Mektûbat'ta bulunan bu Münâzarât'tan başka bir de yine Hüsrev Ağabey'in hattıyla müstakil olarak 1951'de Hz. Üstadımız Emirdağı'nda iken, Eskişehir'de teksir edilip neşredilen **"Hutbe-i Şamiye'nin bir zeyli ile Eski Said'in kırkbeş sene evvel aşâirin suallerine verdiği cevaplar"** ismi ile bir Münâzarât daha neşredilmiştir. Bilâhare yeni harfle neşredilen Münâzarât'lar, Hz. Üstad zamanında neşredilen bu nüshalara göredir. Ancak mezkûr sebeblere binaen nüsha farkları meydana gelmiştir. Gerek Münâzarât, gerek Divan-ı Harb-i Örfî ve sair bütün Nur Mecmua ve Risalelerinin neşrinde Hz. Üstadımızın tashihleri me'haz ve esas alınmıştır.

Hz. Üstadımız, Kastamonu ve Emirdağ Lâhikalarında Münâzarât ve Divan-ı Harb-i Örfî'den bahsettiğinde tashihat yapılması lüzumunu belirtmiş, bilâhare bizzat kendileri bu tashihatı yapmışlardır.

Emirdağ Lâhikası el yazma nüshalarda bulunan Hz. Üstad'ın şu cûmlesi: **“Husus-
san eski Divan-ı Harb-i Örfî'deki müda-
faatı, Risale-i Nur'un mesleğine uyma-
yan bazı cümleleri tayyedilsin”** gibi Hz. Üstadımızın Münâzarât ve Divan-ı Harb-i Örfî gibi eski âsârı hakkında böyle beyanları var. Hz. Üstadımız, bu eserlerini neşrederken defaatle tashihat yaptığına bizler şâhidiz. Eski matbu' Münâzarât'taki Hz. Üstadımızın kendi mübarek dest-i hattıyla yaptığı tashihler de meydandadır.

Biz, Nur'ların neşriyle alâkadar bazı kardeşlerle beraber; evvelâ Hz. Üstadımızın matbu' nüshada yaptığı tashihler esas alınarak ve diğer nüshalar da Hz. Üstadımızın nazarından geçmesi ve kabul etmesi mülâhazasıyla umumunu cem'ederek, şimdiye kadar neşredilen nüshalar da dikkate alınarak Münâzarât Risalesi böylece neşredilmektedir.

**Hz. Üstadımızın Hizmetinde
Bulunan Talebeleri**

**Hal aldatıyor... Aldanmayınız.
İstikbâl hesabına konuşuyor...
Öyle dinleyiniz.**

*sayköl-ül islâm adlı orapça kitabın 152den
başlıyor. A. Bediyyede 419 da.*

**[Şarktaki aşiretlerin suallerine
cevap olarak hazırlanıp H. 1329
(M. 1911)'de neşredilen bu eser,
bilâhâre Müellif Bediüzzaman Sa-
id Nursî tarafından tekrar gözden
geçirilerek neşredilmiştir.]**

1956
45
1911

[Kırkbeş sene evvel, Eski Said'in aşâ-
irin suâllerine verdiği cevapların bir
kısmıdır.]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ

AB'ya da 419'da

başlıyor

S — Dine zarar olmasın, ne olursa olsun?

C — İslâmiyet güneş gibidir, üflemekle sön-
mez. Gündüz gibidir, göz yummakla gece ol-
maz. Gözünü kapayan, yalnız kendine gece ya-
par. Hem de mağlûb bîçâre bir reise yahut mü-
dahin me'murlara veyahut mantıksız bir kısım
zâbitlere îtimad edilirse ve dinin himayesi on-
lara bırakılırsa mı daha iyidir, yoksa efkâr-ı
âmmе-i milletin arkasındaki hissiyat-ı İslâmiye-
nin mâdeni olan — herkesin kalbindeki şefkat-i
îmaniye olan — envâr-ı İlâhînin lemeâtının içti-
ma'larından ve hamiyet-i İslâmiyenin şerarât-ı
neyyirânesinin imtizacından hâsıl olan amûd-u
nuranînin ve o seyf-i elmasın hamiyetine bira-
kılırsa mı daha iyidir, siz muhakeme ediniz.

Evet şu amûd-u nuranî (*) dinin himaye-

(*) Risale-i Nur'u hissetmiş ki, üç sahife ile cevap
veriyor. Fakat siyaset perdesi başka renk vermiş.

tini, şehametinin başına, murakabenin gözüne, hamiyetinin omuzuna alacaktır. Görüyorsunuz ki, lemeât-ı müteferrika tele'lüe başlamış. Yavaş yavaş incizab ile imtizaç edecektir. *Fenn-i hikmette takarrur etmiştir ki :*

261 *Hiss-i dinî, lâsiyyema (bâhusus) din-i hakk-ı fitrînin sözü daha nâfiz, hükmü daha âlî, te'siri daha şediddir.*

Elhâsıl : Başkasına îtimad etmeyen nefsiyle teşebbüs eder. Size bir misâl söyleyeceğim : Siz göçersiniz. Göçerin malı koyundur, o işi bilirsiniz. Şimdi her biriniz, bâzı koyunları bir çobanın uhdesine vermişsiniz. Halbuki çoban tenbel ve muavini kayıtsız, köpekleri değersizdir. Tamamiyle ona îtimad etseniz, rahatla evlerinizde yatsanız, bîçâre koyunları müstebid kurtlar ve hırsızlar ve belâlar içinde bıraksanız daha mı iyidir; yoksa onun adem-i kifayetini bilmekle nevm-i gafleti terk edip hanesinden her biri bir kahraman gibi koşsun, koyunların etrafında halka tutup bir çobana bedel bin muhafız olmakla hiçbir kurt ve hırsız cesaret etmesin daha mı iyidir? Acaba Mamhuran hırsızlarını tevbe-kâr ve sofî eden şu sır değil midir? Evet, ruhları ağlamak istedi, biri ba-

hane oldu ağladılar.

Evet, evet.. neam, neam.. *sivrisinek tanta-*
nasını kesse, bal arısı demdemesini bozsa; si-
zin şevkiniz hiç bozulmasın, hiç teessüf etme-
yiniz. Zira kâinatı nağamatiyle raksa getiren ha-
kaıkın esrarını ihtizaza veren mûsika-i İlâhiye ^{Kuran}
hiç durmuyor. Mütemadiyen güm güm eder.

Pâdişahların pâdişahı olan Sultan-ı Eze-
 lî, Kur'an denilen mûsika-i İlâhiyesi ile
 umum âlemi doldurarak kubbe-i âsumanda
 şiddetli ses getirmekle, sade*f*-i kehf-misâl
 olan ulema ve meşâyih ve hutebânın dimağ,
 kalb ve fem*leri*ne vurarak, aks-i sadâsı on-
 ların lisanlarından çıkıp seyr ü seyelân ede-
 rek, çeşit çeşit sadâlarla dünyayı güm güm
 ile ihtizaza getiren o sadânın tecessüm ve
 intibayıyla; umum kütüb-ü İslâmiyeyi bir tan-
 bur ve kanunun bir teli ve bir şeridi hük-
 müne getiren ve her bir tel, bir nev'iyle onu
 ilân eden o sadâ-yı semavî ve ruhanîyi kal-
 bin kulağıyla işitmeyen veya dinlemeyen;
 acaba o sadâyâ nisbeten sivrisinek gibi bir
 emîrin demdemelerini ve karasinekler gibi
 bir hükûmetin adamlarının vızvızlarını işi-
 tecek midir?

Elhâsıl : İnkılâb-ı siyasi cihetiyle dininden

havf eden adamın dinde hissesi; beytül'anke-bût gibi zayıf düşmüş cehalettir, onu korkutur.. takliddir, onu telâşa düşürttürür. Zira îtimad-ı nefsin fıkdanı ve aczin vücudu ci-hetiyle, saadetini yalnız hükûmetin cebinden zannettiğinden; kalbini, aklını da hükûmetin kesesinden tahayyül eder, korkar.

S — Bâzı adam dediğiniz gibi demiyor. Belki, “Mehdî gelmek lâzımdır” der. Zira dün-ya ^{ihliyatın} şeyhuhet itibariyle müşevveşedir, İslâmi-yet ^{güçsüzlüğü} ağrazın teneffüsü ile mütezelziledir.

C — Eğer Mehdî acele edip gelse; baş-göz ^{meşhûr} üstüne, hemen gelmeli. Zira güzel bir zemin ^{meşhûr} müheyya ve mümehhed oldu. Zannettiğiniz gibi çirkin değildir. Güzel çiçekler, baharda vücud-pezir olur. Rahmet-i İlâhî şânındandır ki : Şu milletin sefaleti, nihayet-pezir ol-sun. Bununla beraber, kim dese : (“Zaman bütün berbâd oldu.” Eskisine temayül gös-terse; bilmediği halde İslâmiyetin muhale-fetinden neş’et eden eski seyyiatı, bâzı ec-nebilerin zannı gibi İslâmiyete isnad etmek-tir.)

S — Efkârı teşviş eden, hürriyet ve meş-rutiyeti takdir etmiyen kimlerdir?

C — Cehalet ağanın, inad efendinin, garaz beyin, intikam paşanın, taklid hazretlerinin, mösyö gevezeliğin taht-ı riyasetlerinde insan milletinden menba'-ı saâdetimiz olan meşvereti inciten bir cem'iyettir. (*)

Benî-beşerde ona intisab eden; bir dirhem zararını bin lira milletin menfaatına fedâ etmiyen.. hem de menfaatını ızzar-ı nâsda gören.. hem de müvazenesiz, muhakemesiz mâna veren.. hem de meyl-i intikam ve garaz-ı şahsîsini feda etmediği halde mağrurane millete ruhunu feda etmek dâvasında bulunan.. hem de beylik veya tavâif-i mülûk mukaddemesi olan muhtâriyet veya istibdad-ı mutlak mânasıyla bir cumhuriyet gibi gayr-ı mâkul fikirlerde bulunan.. hem de zulüm görmüş, kin bağlamış, hürriyet ve meşrutiyetin birinci ihsanı olan afv ve istirahat-ı umumiyeyi fikr-i intikamına yediremediğinden herkesin âsabına dokundurmakla tâ heyecana gelip terbiye görmekle teşeffî' iste-

(*) Burada mason ve dönmelerin ve bolşevizmi isteyenlerin cemiyetinden haber vermek içinde, bir çeyrek asır istibdad-ı mutlakla hükmeden bir hâkimiyeti gaybî ihbar eder.

yenlerdir.

S — Neden bunların umumuna fena diyorsun? Halbuki hayırhâhımız gibi görünüyorlar.

C — Hiçbir müfsid ben müfsidim demez. Da-
ima suret-i haktan görünür. Yâhut bâtlı hak
görür. Evet kimse demez ayranım ekşidir. Fa-
kat, siz mihenge vurmadan almayınız. Zira, çok
silik söz ticarete geziyor. Hattâ benim sözü-
mü de, ben söylediğim için hüsn-ü zan edip ta-
mamını kabul etmeyiniz. Belki ben de müfsi-
dim. Veya bilmediğim halde ifsâd ediyorum.
Öyle ise, her söylenen sözün kalbe girmesine
yol vermeyiniz. İşte size söylediğim sözler ha-
yâlin elinde kalsın, mihenge vurunuz. Eğer al-
tın çıktı ise kalbde saklayınız. Bakır çıktı ise,
çok gıybeti üstüne ve bedduayı arkasına taki-
nız, bana reddediniz, gönderiniz.

S — Neden hüsn-ü zannımıza su'i zan edersin? Eski pâdişahlar ve eski hükûmet-
ler seni haktan çeviremedi. Jön Türkler si-
zi kendilerine râm ve müdaheneci edemedi-
ler. Zira seni hapis ettiler, asacaklardı; sen
tezellül etmedin. Merdane çıktın. Hem sa-

na büyük maaş vereceklerdi; kabul etmedin. Demek sen onların taraftarlığı için demiyorsun. Demek hak taraftarısın...

C — *Evet hakkı tanıyan, hakkın hâtırını hiç bir hâtıra feda etmez. Zira hakkın hâtırı âlîdir. Hiçbir hâtıra fedâ edilmemek gerektir. Fakat şu hüsn-ü zannınızı kabûl etmem. Zira bir müfside, bir dessasa hüsn-ü zan edebilirsiniz. Delil ve âkibete bakınız.*

S — Nasıl anlayacağız? Biz câhiliz, sizin gibi ehl-i ilmi taklid ederiz.

C — Çendan câhilsiniz, fakat âkılısınız. Hanginizle zebib, yâni üzümü paylaştım, zekâvetiyle bana hîle edebilir. Demek cehliniz özür değil... İşte müştebih ağaçları gösteren semereleridir. Öyle ise, benim ve onların fikirlerimizin neticelerine bakınız. İşte birisinde istirahat ve itâattır. Ötekisinde ihtilâf ve zarar saklanmıştır. Size bir misâl daha söyliyeceğim : Şu sahrâda bir nar görünür. Ben derim nurdur; nar olsa da, eski nardan kalma zayıf, yukarı tabakasıdır. Geliniz etrafına halka tutup temâşa edelim. İstifâza edip tâ tabaka-i nâriye yırtılsın, istifade eyleyelim. Eğer dediğim gibi nur ise,

zaten istifâde edeceğiz. Eğer onların dedikleri gibi nar olsa, karıştırmadık ki bizi yak-sın. Onlar diyorlar ki: "Ateş sûzandır." Eğer, nur olursa kalb ve gözlerini kör eder. Eğer nar dedikleri nûr-u saadet (*) dünyanın hangi tarafına çıkmış ise, milyonlarla insanın tulum gibi kan suyu üzerine boşaltılmış ise söndürülmemiş. Hattâ bu iki senedir mülkümüzde iki-üç def'a söndürülmesine teşebbüs edildi. Fakat söndürmek isteyenler kendileri söndüler. (**)

S — Sen dedin ateş değil, şimdi ateş nazarıyla bakıyorsun.

C — Evet nur, fenalara nardır.

S — O fırkadan ehl-i fazl kısmına ne diyeceğiz? Onlar iyi adamlardır.

C — Çok iyiler var ki, iyilik zannıyla fenalık yapıyorlar.

S — Nasıl iyilikten fenâlık gelir?

(*) Burada dahi Risale-i Nur'u hissetmiş fakat siyaset perdesiyle bakmış, hakikatın şekli değişmiş.

(**) Said'i yirmibeş sene ezen bir parti bu hükmü, zulmü sönmesiyle tasdik etti.

C — Muhali taleb etmek, kendine fenâlık etmektir...

Zerrâtı günahkârlardan mürekkebe bir hükûmet tamamıyla mâsum olamaz. Demek nokta-i nazar; hükûmetin hasenâtı, seyyiâtına tereccü-L: 88 hüdüdür. Yoksa seyyiesiz hükûmet muhal-i âdîdir. Ben öyle adamlara anarşist nazarıyla bakıyorum. Zira onlardan birisi —Allah etmesin— bin sene yaşayacak olsa, âdeta mümkün hükûmetin hangi suretini görse hülya ile yine râzı olmayacak. Şu hülyanın neticesi olan meyl-üt-tahrib ile o sureti bozmağa çalışacak. (*) Şu halde böylelerin fenâ zannettikleri Jön Türkler nazarlarında dahi, mel'un, anarşist ve iğtişâsçı fırkasından addolunurlar. Meslekleri ihtilâl ve fesattır.

S — Belki onlar eski hâli istiyorlar? ^{Abdulke muha 1913'de devletin}

C — Size kısa bir söz söyleyeceğim. Ezber edebilirsiniz : İşte eski hâl muhal.. ya yeni hâl ^{K-149 p-129 f-135} veya izmihlâl...

Kendisi İslâm, millet-i hâkimesi İslâm. ^{Bu parça A.B.'yi de yok} Üssülesâs-ı siyaseti de şu düsturdur : Bu devletin dini, Din-i İslâmdır. Şu esâsı vikaye et-

(*) Ki, komünist ve ^{max onluk} anarşist manasıyla Kemalizm ve inkılâb softaları ve dönmeleri görmüş gibi haber veriyor.

mek vazifemizdir. Çünkü, milletimizin maye-i hayâtiyesidir.

S — Demek hükûmet bundan sonra da İslâmîyet ve din için hizmet edecek midir?

C — Hayhay! Bâzı akılsız dinsizler müstesnâ olmak şartıyla. Hükûmetin hedef-i maksadı —velev gizli ve uzak olsa bile— uhuvvet-i îmaniye sırrıyla üçyüz milyonu bir vücûd eden ve nuranî olan İslâmîyetin silsilesini takviye ve muhafaza etmektir. Zira, nokta-i istinad ve nokta-i istimdad yalnız odur. Yağmurun kataratı, nurun lemeatı dağınık ve yayılmış kaldıkça çabuk kurur, çabuk söner. Fakat sönmemek ve mahv olmamak için, Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak bize ^(hâşşâ) لَا تَفْرَقُوا ve ^(ve lemeatını) لَا تَقْضُوا ile ezel cânibinden

den nidâ ediyor. Evet, *şes cihetten nağme-i umadın* “lâ taknetû” eyler *hurûş*.

Evet, zaruret ve incizab ve temayül ve tecârüb ve tecâvüb ve tevâtür; o katarat ve lemeatı musafaha ettirerek, ortalarındaki mesafeyi tayyedip bir havz-ı âb-ı hayatı ve dünyayı ışıklandıracak bir elektrik-i nevva-reyi teşkil edecektir. Zira *kemâlin cemâli din-*

dir. Hem din, saadetin ziyâsıdır, hissini ulviye- 13: 60
tidir, vicdanın selâmetidir. (1)

S — Şimdi hürriyet bahsini sual edeceğiz. ⁴²⁻⁴²⁶
Nedir şu hürriyet ki : O kadar te'vilât on-
da birbiriyle çekişiyorlar? Ve hakkında acib-
garib rû'yalar görülür?

C — Yirmi seneden beri onu hattâ rû'ya-
larda tâkib eden ve o sevda ile her şey'i terk
eden birisi, size güzel cevap verebilir.

S — Hürriyeti bize çok fena tefsir etmiş-
ler. Hattâ âdeta hürriyette insan her ne se-
fâhet ve rezâlet işlerse, başkasına zarar ver-
memek şartıyla bir şey denilmez, diye bize
anlatmışlar. Acaba böyle midir?

²¹⁻²³ C — Öyleler hürriyeti değil, belki sefâhet
ve rezaletlerini ilân ediyorlar ve çocuk ba-
hanesi gibi hezeyan ediyorlar. Zira nâzenin
hürriyet, âdâb-ı şeriatla müteeddibe ve mü-
tezeyyine olmak lâzımdır. Yoksa sefâhet ve ^{5: 707}
rezaletteki hürriyet, hürriyet değildir. ^{DHÖ: 70-1} Bel- ^{45: 97}
ki hayvanlıktır, şeytanın istibdadıdır. Nefs-i
emmâreye esir olmaktadır.

Hürriyet-i umumî, efrâdın zerrât-ı hürri- ^{H. 3: 97}

(1) Acele etme, yâni şifre gibi işârâtı var.

yâtının muhassalıdır. Hürriyetin şe'ni odur DH:70
ki : *Ne nefsine, ne gayriye zararı dokunmasın.*

عَلَى أَنْ كَمَالَ الْحُرِّيَّةِ أَرْلَا يَتَفَرَّغْنَ وَأَنْ لَا يَسْتَهْزِئَ مُجَرِّدَتُهُ
 غَيْرِهِ إِنْ الْمُرَادَ حَقٌّ لَكِنْ الْمَجَاهِدَةُ لَيْسَتْ فِي سَبِيلِهَا (1)

S — Bâzı nâs, senin gibi mâna vermiyorlar. Hem de bâzı Jön Türklerin a'mâl ve etvârı pis tefsir ediliyor. Zira bâzı ramazanı yer, rakı içer, namazı terk eder. Böyle, Allah'ın emrinde hıyânet eden, nasıl millete sadâkat edecektir?

C — Evet, neam.. hakkınız var. *Fakat hamiyet ayrı, iş ayırdır. Bence bir kalb ve vicdan fezâil-i İslâmiye ile mütezeyyin olmazsa, ondan hakikî hamiyet ve sadâkat ve adâlet beklenilmez. Fakat iş ve san'at başka olduğu için,* 28 34
DH:6:2
fâsık bir adam güzel çobanlık edebilir. Ayyaş bir adam, ayyaş olmadığı vakitte iyi saat yapabilir. İşte şimdi sâlâhat ve mahareti, tâbir-i âherle fazileti ve hamiyeti, nur-u kalb ve nur-u fikri cem edenler vezâife kifâyet etmezler. Öy-

(1) Acele etme, yâni Mizan Ceridesinin sâhibi Mu- L:223
 rad haklıdır. Tanin muharriri Hüseyin Câhid yanlış ve hatâ ediyor.

le ise, ya maharettir veya salâhattır. San'atta maharet ise müreccahtır. Hem de o sarhoş namazsızlar Jön Türk değiller, belki Şeyn Türktürler. Yâni fenâ ve çirkin Türktürler. Genç Türklerin râfızîleridirler. Her şey'in bir râfızîsi var. Hürriyetin râfızîsi de süfehâdır.

Ey Türkler ve Kürdler! İnsaf ediniz. Bir râfızî bir hadîs'e yanlış mâna verse veya yanlış amel etse; acaba hadîsi inkâr etmek mi lâzımdır, yoksa o râfızîyi tahtie edip nâmus-u hadîsi muhâfaza etmek mi lâzımdır? *Belki hürriyet budur ki : Kanun-u adâlet¹⁹ ve te'dibden başka hiç kimse kimseye tahakküm etmesin. Herkesin hukuku mahfûz kalsın, herkes harekât-ı meşrûasında şâhâne serbest ol-*

sun. لَا يَجْعَلُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ^{sun. 17}

nehyinin sırrına mazhar olsun.

S — (1) Demek biz eskidenberi hürriyeti-mize mâlik idik. Hürriyetimiz ^{iki}tev'em olarak bizimle doğmuş. Öyle ise başkalar keyiflensin, bize ne?

(1) Hayme-nişinler tarafından yani göçebe, siyah çadırlı bedevîlerin suâlidir.

C — Evet, zâten o sevdâ-yı hürriyettir ki, sizi tahammül-sûz meşakkatlara mütehammil kılmış. Ve medeniyetin muşa'sa bu kadar mehâsininden, sizin anka-i meşrebâne-niz sizi müstağnî etmiştir. Fakat ey göçerler! Sizde olanı yarı hürriyettir. Diğer yarısı da başkasının hürriyetini bozmamaktır. Hem de kut-u lâyemût ve vahşet ile âlûde olan hürriyet, sizin dağ komşularınız olan hayvanlarda da bulunuyor. Vâkıa, şu bîçâre vahşî hayvanların bir lezzeti ve tesellisi varsa, o da hürriyetleridir. Lâkin güneş gibi parlak, her ruhun mâşukası ve cevher-i insaniyetin küfvü o hürriyettir ki : *Saadet-saray-ı medeniyette oturmuş ve marifet ve fazilet ve İslâmiyet terbiyesiyle ve hulleleriyle mütezeyyine olan hürriyettir.*

S — Ne diyorsun? Şu senâ ettiğin hürriyet hakkında denilmiştir :

çünkü hürriyet köfi her hürriyet çeşidi için laiktir
 * حُرِّيَّةٌ حَرِيَّةٌ بِالنَّارِ ۞ لَآئِهَآ تَخْصُ بِالْكَفَّارِ

C — O bîçâre şâir, hürriyeti bolşevizm mesleği ve ibâhe mezhebi zannetmiş. Hâşâ! *Belki insana karşı hürriyet, Allah'a karşı ubûdiyeti intac eder.* Hem de çok adamlar görmüşüm, Sultan Abdülhamid'e ahrardan zi-

* Hürriyet e her neyse laiktir. Şu'nı hürriyet köfi ile e mahsus.

yâde hücum ederdi ve dârdi : “Hürriyeti ve kanun-u esâsîyi otuz sene evvel kabul ettiği için fenâdır.” İşte yahu, Sultan Abdülhamid’in mecbur olduğu istibdadını hürriyet zanneden ve kanun-u esâsînin müsemmâsız isminden ürken adamın sözünde ne kıymet olur. Hem de, yirmi senelik İslâmiyetin bir fedâîsi de demiştir :

(*) حُرِّيَّةُ عَطِيَّةُ الرَّحْمَنِ إِذَا تَهَاخَصَّتْهُ الْإِيمَانُ

S — Nasıl, hürriyet îmanın hassasıdır? AB-428
HS-85-97

C — Zira râbîta-i îman ile Sultan-ı Kâinat’a hizmetkâr olan adam, başkasına tezellül ile tenezzül etmeğe ve başkasının tahakküm ve istibdadı altına girmeğe o adamın izzet ve şehamet-i îmanîyesi bırakmadığı gibi; başkasının hürriyet ve hukukuna tecâvüz etmeği dahi, o adamın şefkat-ı îmanîyesi bırakmaz. Evet bir pâdişahın doğru bir hizmetkârı, bir çobanın tahakkümüne tezellül etmez. Bir bîcâreye tahakküme dahi o hizmetkâr tenezzül etmez. Demek îman ne kadar mükemmel olursa, o derece hürriyet parlar. İşte Asr-ı Saadet...

S — Bir büyük adama ve bir veliye ve

(*) Güzel tarif. “Gerçek hürriyet Rahman’ın Allahî

hediyi dır. Çünkü O manâ vermiştir.”

bir şeyhe ve bir büyük âlime karşı nasıl hür olacağız? Onlar meziyetleri için bize tahakküm etmek haklarıdır. Biz onların faziletlerinin esîriyiz.

Hf=99
m=477 C — Velâyetin, şeyhliğin, büyüklüğün se'ni tevâzu' ve mahviyettir. Tekebbür ve tahakküm değildir. Demek tekebbür eden sabiyy-i müte- şeyyihtir. Siz de büyük tanımayınız.

S — Neden tekebbür küçüklük alâmetidir?

C — Zira her bir insan için, içinde görünecek ve onunla nâsı temâşâ edecek bir mer-tebe-i haysiyet ve şöhret vardır. İşte o mer-tebe eğer kamet-i istîdadından daha yüksek ise; o, o seviyede görünmek için tekebbür ile ona uzanıp tetavül ve tekebbür edecektir. Şayet kıymet ve istihkakı daha bülend ise, tevâzu' ile tekavvüs edip ona eğilecektir.

S — Pekâlâ, kabul ettik ki hürriyet iyidir, güzeldir. Fakat şu Rum ve Ermenilerin hürriyeti çirkin görünüyor, bizi düşündürür. Re'yin nedir?

C — *Evvelâ : Onların hürriyeti; onlara zulmetmemek ve rahat bırakmaktır. Bu ise, şer'îdir. Bundan fazlası; sizin fenâlığınıza, dîvâne-*

liğimize karşı bir tecâvüzleridir, cehâletinizden bir istifâdeleridir.

Sâniyen : Farzediniz ki, hürriyetleri bildiğiniz gibi size fenâ olsun. Lâkin, yine biz ehl-i İslâm zararlı değiliz. Çünkü içimizdeki Ermeniler üç milyon olmadığı gibi, gayr-ı müslimler dahi on milyon yoktur. Halbuki bizim milletimiz ve ebedî kardeşlerimiz üç-yüz milyondan ziyade iken, bunlar üç müt-hiş kayd-ı istibdad ile mukayyed olup, ecnebilerin istibdad-ı mânevîlerinin taht-ı esâretlerinde ezilirler. İşte hürriyetimizin bir şûbesi olan gayr-ı müslimlerin hürriyeti, bizim umum milletimizin hürriyetinin rüşve-tidir. Ve o müthiş istibdad-ı mânevînin dâfiidir. Ve o kayıtların anahtarıdır. Ve ecnebilerin, bizim dûşümüze çöktürdük-leri müthiş istibdad-ı mânevînin râfi'idir. Evet *Osmanlıların hürriyeti; koca Asya tali'i-nin keşşafıdır. İslâmiyetin bahtının miftahıdır, ittihad-ı İslâm sûrunun temelidir.* (*)

S — Nedir o üç kayd ki, istibdad-ı mânevî onunla âlem-i İslâmiyeti kayd etmiştir?

(*) Kırk dört sene sonra söylemesi lâzım gelen söz-leri, o zaman söylemiş.

C — Meselâ : Rus hükûmetinin istibdadı, bir kayıddır. Rus milletinin tahakkümü de diğer bir kayıddır. Âdât-ı küfriye ve zâlimânelerinin tagallübü de üçüncü bir kayıddır. İngiliz hükûmeti, gerçi zâhiren müstebid değilse de, milleti mütehakkimedir. Âdâtı dahi müteğallibedir. İşte size Hindistan bir bürhan ve Mısır yarı bürhandır. Binaenaleyh milletimiz ya üç veya bir buçuk kayıd ile mukayyedir. Buna mukabil, bizim gayr-ı müslimlerin ayaklarında yalnız bir yalancı kaydımız vardı. Ona bedelen çok nazlarını çektiğimiz gibi, onlar neslen ve serveten ziyâdeleştiler; biz, bir nevi hizmetkârlık olan ^{E2:173} me'muriyet ve askerlik cihetiyle servet ve nesilce aşağıya düştük. Fikr-i milliyet, hür-²⁸riyetin pederidir. Yine esir Ekrâd ve Etrâk idi. İşte o yalancı kaydı, üç veya on milyonun ayağında açıyoruz. Tâ ki, üç kayıd ile mukayyed üçyüz milyon İslâmın hürriyetine meydan açılsın. (*) Elbette âcilen ^{عاجلاً} üçü veren ve âcilen ^{آجلاً} üçyüzünü kazanan hasâret etmiyor.

(*) Lillâhilhamd şimdi açılmağa başladı.

وَسَيَأْخُذُ الْإِسْلَامُ بِمِمْبِهِ مِنَ الْحُجَّةِ سَيْفًا صَارِمًا جَزَارًا مَهْدَدًا
وَبِشْمَالِهِ مِنَ الْحُرِّيَّةِ لِحَامَ فَرْسٍ عَرَبِيٍّ مُشْرِقِ اللَّوْنِ فَالْقَابِضُ
وَقَوْسُهُ رُؤُوسَ الْإِسْتِبْدَادِ الَّذِي بِهِ أَنْدَرَسَ بَسَاتِينُنَا* (*)

S — Heyhât! Nasıl, hürriyetimiz umum ^{90 431}
Âlem-i İslâmın hürriyetinin mukaddimesi ve
fecd-i sâdıkı olur?

C — İki cihet ile :

Birincisi : Bizde olan istibdad, Asya'nın ^{Tr:91}
hürriyetine zulmanî bir sed çekmişti. Ziyâ-
yı hürriyet o muzlim perdeden geçemez idi
ki, gözleri açsın, kemâlâtı göstere sin. İşte bu
seddin tahrîbiyle, fikr-i hürriyet Çin'e ka-
dar yayıldı ve yayılacaktır. Fakat Çin ifrat
edip komünist oldu. Âlemdeki terâzinin hür-
riyet gözü ağır geldiğinden, birdenbire te-
râzinin öteki gözünde olan vahşet ve istib-
dadı kaldırdı, gitgide kalkacak. Eğer siz sa-
hife-i efkârı okusanız, tarîk-ı siyaseti görse-
niz, huteba-i umumî olan —doğru konuşan—

(*) Yine bak, mâşâallah hem Nur'un Zülfikar ve
Hüccetullahi'l-Bâliğa gibi mecmualarını, hem Yemen,
Mısır, Cezâyir, Hind, Fas, Kafkas, Fars ve Arab gibi
İslâm milletlerini haber verir gibi şifreli bir fıkradır.

cerâidi dinleseniz, anlıyacaksınız ki : Arabistan, Hindistan, Cava, Mısır, Kafkas, Afrika ve emsallerinde o derece fikr-i hürriyetin galeyanıyla, Âlem-i İslâmın efkârında öyle bir tahavvül-ü azîm ve inkılâb-ı acîb ve terakkî-i fikrî ve teyakkuz-u tam intâc etmiştir ki, bahasına yüz sene verse idik yine ucuzdu. Zira hürriyet, milliyeti gösterdi.²⁴ Milliyet sadefinde olan İslâmiyetin cevher-i nuranîsi tecelliye başladı. İslâmiyetin ihtizazını ihbar etti ki : Herbir müslim, cüz-ü ferd gibi başıboş değildir. Belki her biri, mürekkebât-ı mütedahile-i mütesaideden bir cüz'dür. Sâir eczalar ile, câzibe-i umumiye-i İslâmiye noktasında birbiriyle sıla-i rahimleri vardır. Şu ihbar bir kavî ümid verir ki; nokta-i istinad, nokta-i istimdad gayet kavî ve metîndir. Şu ümid, yeisle öldürülen kuvve-i mâneviyemizi ihyâ etti. Şu hayat, Âlem-i İslâmdaki galeyan eden fikr-i hürriyetten istimdad ederek umum Âlem-i İslâm üzerine çökmüş olan istibdâd-ı mânevî-i umumînin perdelerini parça parça edecektir. (*)

عَلَى رَغْمِ أَنْفِ أَبِي الْيَأْسِ *

(*) Lillâhilhamd kırkbeş sene sonra parça parça etmeye başladı.

İkinci Cihet : Şimdiye kadar ecnebler bahane-mahane tutarlardı. Milletimizi eziyorlardı. Şimdi ise, ellerinde ^{ırk}uruk-u insaniyet-kârânelerine veya damar-ı müteassıbânele-rine veya a'sâb-ı derrasânelerine dokunduracak, ellerinde serrişte-i bahane olacak öyle nokta bulamazlar. Bulsalar da tutamazlar. Bâhusus medeniyet, hubb-u insâniyeti tevliid eder.

S — (*) Heyhât! Bize teselli veren şu ulvî emeli ye'se inkılâb ettiren ve etrafımızda hayatımızı zehirlendirmek ve devletimizi parça parça etmek için ağızlarını açmış olan o müthiş yılanlara ne diyeceğiz?

C — Korkmayınız. Medeniyet, fazilet, hürriyet; âlem-i insaniyette galebe çalmağa başladığından, bizzarure terazinin öteki yüzü şey'en-feşey'en hafifleşecektir. Farz-ı muhal olarak, Allah etmesin, eğer bizi parça parça edip öldürseler; emin olunuz, biz yirmi olarak öleceğiz, ^{0.10.11} üçyüz olarak dirileceğiz. ^{0H-43} Başımızdan rezâil ve ihtilâfatın gubarını silkip, hakikî münevver ve müttehid olarak kervân-ı benî-beşere pîşdarlık edeceğiz. Biz en şedid, en kavî ve en bâkî hayatı intâc eden öyle bir ölümden korkmayız.

(*) Dehşetli ve hakikatlı bir suâl.

Biz ölsek de, İslâmiyet sağ kalır. O milliyet-i

kudsiye sağ olsun. (*) فَاَكْلَاتِ قَرِيبَ

S — Gayr-ı müslimlerle nasıl müsâvî olacağız?

C — Müsâvât ise, fazilet ve şerefte değildir; hukuktadır. Hukukta ise, şah ve gedâ birdir. Acaba bir şeriat, karıncaya bilerek ayak basmayınız dese, tâzibinden men' etse; nasıl benî-Âdem'in hukukunu ihmâl eder? Kellâ... Biz imtisal etmedik. Evet, İmam-ı Ali'nin (R.A.) âdi bir Yahudi ile muhakemesi ve medâr-ı fahrınız olan Salahaddîn-i Eyyûbî'nin miskin bir Hristiyan ile mürâfaası sizin şu yanlışınızı tashih eder zannederim.

S — Rum ve Ermenilerin hürriyeti bizi teşviş ediyor. Bir kere tecavûze başlıyorlar;

(*) Eski Said parlak bir nurun hissiyle, kuvvetli bir ümidle, tam teselli ile, siyaseti İslâmiyete âlet etmek fikriyle, hararetle hürriyete çalışırken; diğer bir hissi kablelvuku'la dehşetli, dinsizce bir istibdad-ı mutlakı kırksekiz sene evvel bir hadîsin manasıyla geleceğini haber verdiği bir kumandanın çıkmasını ve Said'in teselli haberlerini yirmibeş senede bilfiil tekzip edeceğini hissederek, otuz seneden beri "Eûzü billahi minneşşeytani vessiyase" deyip siyaseti bıraktı, Yeni Said oldu.

* Her gelecek yakındır (imarec. 7/46)

bir kere hürriyet ve meşrutiyet bizimdir, biz yaptık diyorlar. Bizi me'yûs ediyorlar?

C — Zannediyorum tecavüzleri, eskiden sizden tahayyül ettikleri tecavüze karşı bir teşeffî-i gayz.. ve bundan sonra sizden teveh-hüm ettikleri tecavüze karşı bir nümâyiş gi-bidir. Eğer tamamıyla îman etseler ki, te-cavüz sizden olmaz, adâlete kanaat edecek-lerdir. Şayet adâlete kanaat etmezlerse; hak, hakkın kuvvetiyle burunlarını kırıp iknâ et-tirecektir. Hem de “meşrutiyeti biz istihsal ettik” olan sözleri yalandır. Hürriyet ve meş-rutiyet; askerimizin süngüsüyle, cem'iyet-i milliyenin kalemiyle sahife-i vücuda geldi. Öyle herzêgûlerin arzuları, beylik ve muh-tariyetin ammi-zâdesi olan adem-i merkezi-yet-i siyasiyye idi. Sonra da yüzde doksan bize ittiba' ettiler. Beşi geveze, birkaç tane-si de zevzeklik edip eski hülyalarından vaz geçmek istemiyorlar.

S — Yahudi ve Nasara ile muhabbetten Kur'an'da nehy vardır.

لا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ

Bununla beraber nasıl dost olunuz dersiniz?

* Yahudi ve Hristiyanlar ile dostluk (5:51)

C — Evvelâ : Delil kat'ıyyü'l-metîn olduğu gibi, kat'ıyyü'd-delâlet olmak gerektir. Halbuki te'vil ve ihtimalin mecâli vardır. Zira nehy-i Kur'ânî âmm değildir, mutlakdır. Mutlak ise, takyid olunabilir. Zaman bir büyük müfessirdir; kaydını izhar etse, itiraz olunmaz. Hem de hüküm müştak üzerine olsa; me'haz-ı iştikakı, illet-i hüküm gösterir. Demek bu nehy, Yahudi ve Nasara ile yahudiyet ve nasraniyet olan âyineleri hasetbiyledir. Hem de bir adam zâtı için sevilmez. Belki muhabbet, sıfat veya san'atı içindir. Öyle ise herbir Müslümanın herbir sıfatı⁵⁷²⁵ Müslüman olması lâzım olmadığı gibi, herbir kâfirin dahi bütün sıfat ve san'atları kâfir olmak lâzım gelmez. Binaenaleyh, müslüman olan bir sıfatı veya bir san'atı, istihsan etmekle ictibas etmek neden câiz olmasın? Ehl-i kitaptan bir haremın olsa elbette seveceksin!..

Saniyen : Zaman-ı Saâdetde bir inkılâb-ı azîm-i dinî vücuda geldi. Bütün ezhânı nokta-i dîne çevirdiğinden, bütün muhabbet ve adâveti o noktada toplayıp muhabbet ve adâvet ederlerdi. Onun için gayr-i müslimlere olan muhabbetten nifak kokusu geliyordu. Lâkin şimdi âlemdeki bir inkılâb-ı acîb-i me-

denî ve dünyevîdir. Bütün ezhânı zabt ve bütün ukûlü meşgul eden nokta-i medeniyet, terakki ve dünyadır. Zaten onların ekşerisi, dinlerine o kadar mukayyed değildirler. Binaenaleyh, onlarla dost olmamız, medeniyet ve terakkilerini istihsan ile iktibas etmektir. Ve her saâdet-i dünyeviye'nin esası olan âsâyişi muhafazadır. İşte şu dostluk, kat'iyen nehy-i Kur'ânîde dâhil değildir.

S — Bir kısım Jön Türk der : “Demeyiniz Hıristiyanlara hey kâfir. Zira ehl-i ki-^{E1-204} taptırlar.” Neden kâfir olana kâfir demiyeceğiz?

C — Kör adama, hey kör demediğiniz gibi... Çünkü eziyettir. Eziyetten nehy var.

مَنْ آذَى ذِمَّتِيَا... إلخ

Sâniyen : Kâfirin iki mânası vardır : Biri si ve en mütebadiri dinsiz ve münkir-i Sâni' demektir. Şu mâna ile ehl-i kitaba ıtlak etmeğe hakkımız yoktur.

İkincisi : Peygamberimizi ve İslâmiyeti münkir demektir. Şu mâna ile onlara ıtlak etmek hakkımızdır. Onlar dahi râzıdırlar. Lâkin örfen evvelki mânanın tebedüründen bir kelime-i tahkir ve eziyet olmuştur.

Hem de daire-i îtikadî, daire-i muamelâ-³² ta karıştıрмаğa mecburiyet yoktur. Kabil-
dir, o kısım Jön Türklerin muradı bu olsun.

S — Çok fenâ şeyleri işitiyoruz. Bâhusus gayr-i müslimler de gûya bir İslâm kızını almışlar.. filân yerde böyle olmuş, diğer yerde şöyle olmuş. Olmuş.. olmuş.. olmuş.. ilâ-âhir...

C — Evet maatteessüf daha yeni ve bulanık bir devlette ve câhil ve perîşan bir millette, şöyle fenâ ve pis şeylerin vukuu zarurî gibidir. Eskiden daha berbadı vardı. Fakat şimdi görünüyor.. Bir derd görünürse, devâsı âsandır. Hem de büyük işlerde yalnız kusurları gören, cerbezelik ile aldanır veya aldatır. Cerbezenin şe'ni, bir seyyieyi sünbüllendirerek hasenâta galib etmektir.

Meselâ: Şu aşiretin herbir ferdi, bir günde attığı balgamı, cerbeze ile vehmen tayy-ı mekân ederek birden bir şahısta tahayyül edip, başka efradı ona kıyas ederek o nazar ile baksa.. veyahut bir sene zarfında biri-sinden gelen rayiha-i kerihîyi cerbeze ile tayy-ı zaman tevehhümüyle, birden dakika-i vâhidede o şahıstan sudûrunu tasavvur etse.. acaba ne derece evvelki adam müstak-

zer, ikinci adam müteaffin olur. Hattâ hayal gözünü kapasa, vehim dahi burnunu tutsa, mağaralarından kaçsalar hakları var. Akıl onları tevbih etmeyecektir.

İşte şu cerbezenin tavr-ı acîbi; zaman ve ^{Diğer 3} ^{H.Ş. 146} mekânda müteferrik şeyleri toplar, bir yapar. O siyah perde ile her şey'i temâşa eder. Hakikaten cerbeze, envaiyle garâibin makinasıdır. Görünüyor ki, cerbeze-âlûd bir âşıkın nazarında umum kâinat birbirine muhabbet ile müncezib ve rakkasâne hareket ediyor ve gülüşüyor. Çocuğunun vefatıyla mâtem tutan bir vâlidenin nazarında, umum kâinat hüzn-engizâne ağlaşıyor. Herkes istediği ve hâline münâsip gördüğü meyveyi koparır. Bu makamda size bir temsil îrâd edeceğim. Meselâ : Sizden bir adam, yalnız bir saat tenezzüh etmek üzere gayet müzeyyen ve müzehher bir bahçeye girse; nekaisten müberrâ olmak, cinân-ı cennetin mahsûsâtından ve her kemâle bir noksanı karıştırmak, şu âlem-i kevn ü fesâdın mukteziyatından olmakla, şu bahçenin müteferrik köşelerinde de bâzı pis ve murdar şeyler bulunduğunu için —inhirâf-ı mizac sevki ve em-

riyle— yalnız o taaffünatı taharri ve o murdar şeylere idâme-i nazar eder. Gûya onda yalnız o var. Hülyanın hükmüyle fena hayal tevessü' ederek o bostanı bir selhâne ve mezbele suretinde gösterdiğinden midesi bulanır ve istifrağ eder, kemâl-i nefret ile kaçır. Acaba beşerin lezzet-i hayatını gusse³ dâr eden böyle bir hayâle, hikmet ve maslahat rûy-i rıza gösterir mi?

Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen güzel rû'ya görür. Güzel rû'ya (1) gören hayatından lezzet alır.

S — Gayr-i müslimin askerliği nasıl câiz olur?

C — Dört vecihle :

Evvelâ : Askerlik kavga içindir. Dünkü gün siz o dehşetli ayı ile boğuştuğunuz vakit karılar, çingeneler, çocuklar, itler size yardım ettiklerinden size ayıp mı oldu?

Sâniyen : Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın, Arap müşriklerinden muâhîd ve halifleri vardı. Beraber kavgaya giderlerdi. Bunlar ise, ehl-i kitaptır. Orduda toplu olmayıp müteferrik olduklarından, bizdeki ek-

seriyet ve kuvvet-i hissiyat, mazarrat-ı mütevehhimeye karşı sed çeker.

Sâlisen : Düvel-i İslâmiyede velev nâdirensun gayr-ı müslim, askerlikte istihdam olunmuştur. Yeniçeri ocağı buna şâhiddir.

.....

S — Eskiden İslâmlar zengin, onlar fakir idiler. Şimdi her yerde kazıyye bil'akistir. Hikmeti nedir?

C — İki sebebi biliyorum :

Birincisi : ^{53:39} لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى olan fer-

mân-ı Rabbânîden müstefâd olan meyelân-ı

sa'y ve ⁴⁰ الْكَاسِبُ حَيْبُ اللَّهِ olan fermân-ı

Nebevîden müstefâd olan şevk-i kesb; bâzı telkinat ile o meyelân kırıldı ve o şevk de söndü. Zira "İ'lâ-yı Kelimetullah" şu zamanda maddeten terakkiye mütevakkıf olduğunu

bilmeyen; ve dünya ⁴¹ مِنْ حَيْثُ هِيَ مَرْعَةُ الْآخِرَةِ

cihetiyle kıymetini takdir etmiyen; ve ku-

rûn-u vusta ve kurûn-u uhrânın ilcaatını tefrik eylemiyen; ve birbirinden gayet uzak, biri mezmum ve biri memduh olan tahsil ve kesbde olan kanaatı ile, mahsûl ve ücretteki kanaatı temyiz etmiyen; ve birbirinden nihayet derecede baîd, hattâ biri tenbelliğin ünvanı, diğeri hakikî ihlâsın sadefî olan iki tevekkülü ki : Biri, meşietin muktezâsı olan esbab arasındaki nizama karşı temerrüd hükmünde olan, tertib-i mukaddemattaki bir tevekkül-ü tenbelâne; diğeri, İslâmiyetin muktezâsı olan, netice itibariyle gerdendâde-i tevfiğ olarak vazife-i İlâhiyyeye karışmamakla terettüb-ü neticede mü'minâne tevekküldür. İkisini birbiriyle iltibas eden ve “Ümmetî! Ümmetî!” sırrını teferrüs etme-

m=436 yen ve خَيْرُ النَّاسِ مَنْ نَفَعُ النَّاسَ hikmetini 36

anlamayan bâzı adamlar ve bilmeyen bir kısım vâizlerdir ki, o meyelânı kırdılar; o şevki de söndürdüler.

İkinci Sebeb : Biz gayr-ı tabiî ve tenbelliğe müsaid ve gururu okşayan imâret maîşetine el atıp belâmızı bulduk.

S — Nasıl?

C — *Maîşet için tarîk-ı tabîî ve meşrû' ve zîhayat; san'attır, ziraattır, ticarettir. Gayr-ı tabîî ise, me'muriyet ve her nev'iyle imarettir. Bence imareti, ne nâm ile olursa olsun, medar-ı maîşet edenler bir nevi cêrrar ve acêze ve sêledir. Fakat hîlebaz kısmında... Bence me'muriyete veya imarete giren, yalnız hamiyet ve hizmet için girmelidir. Yoksa yalnız maîşet ve menfaat için girse, bir nevi çingenelik eder. (*) İşte me'muriyet filcümle ve askerlik bilcümle bizde olduğu için, servetimizi israf eline verip neslimizi etrafa saçıp zâyî ettik. Eğer öyle gitse idi, biz de elden giderdik. İşte onların asker olması, zarurete yakın bir maslahat-ı mürseledir. Hem de mecburuz. Mesâlih-i mürsele ise, İmam-ı Mâlik Mezhebinde bir illet-i şer'iyye olabilir.*

S — Şimdi Ermeniler kaymakam ve vâli oluyorlar, nasıl olur?

C — Saatçı ve makineci ve süpürgeci oldukları gibi... Zira meşrutiyet, hâkimiyet-i millettir. Hükûmet hizmetkârdır. Meşrutiyet

(*) Ey me'murlar, Eski Said'in kırkbeş sene evvel söylediği bu sözünden gücenmeyiniz.

doğru olursa; kaymakam ve vâli, reis değil-
ler, belki ücretli hizmetkârlardır. Gayr-i ²⁵
müslim reis olamaz, fakat hizmetkâr olur.
Farzediniz ki, me'muriyet bir nevi riyaset
ve bir ağalıktır. Gayr-i müslimlerden üç bin
adamı ağalığımıza, riyasetimize şerik etti-
ğimiz vakitte; millet-i İslâmiyeden aktâr-ı
âlemde üç yüz bin adamın riyasetine yol açı-
lıyor. Biri zâyî edip, bini kazanan zarar et-
mez.

S — Şerîatın bâzı ahkâmı, meselâ vâlile-
rin vazifelerine taallûku var.

C — Bundan sonra bizzarure hilâfeti tem-
sil eden Meşîhat-ı İslâmiye ve diyânet dai-
resi; hem âlî, hem mukaddes, hem ayrı, hem
nezzâre olacaktır. Şimdi hâkim, şahıs değil
efkâr-ı âmme olduğu için, onun nev'inden
şahs-ı mânevî bir fetvâ emîni ister.

S — Eskiden beri işitiyoruz ki : “Bâzı Jön
Türkler masondurlar, dine zarar ediyorlar.”

C — İstibdad, kendini ibka etmek için şu
telkinatı vermiştir. (*) Bâzı lâübâlilik dahi,

(*) Nasılki şimdi yirmibeş sene istibdad-ı mutlakı ^{Ez-Ş}
yapanlar, dindarları irtica' ile ittiham ederek; istibdad-ı
mutlakın altındaki irtidadlarını saklıyorlar.

şu vehme kuvvet veriyor. Fakat emîn olunuz ki, onların masonluğa girmeyen kısmının maksadları dine zarar değildir. Belki milletin selâmetini te'min etmektir. Fakat bâzıları dine lâayık olmayan bârid taassuba müfritâne ilişıyorlar. Demek hürriyete ve meşrutiyete hizmetleri sebkât eden veyahut kabul eyleyenleri Jön Türk tesmiye ediyor-sunuz. İşte onların bir kısmı, İslâmiyet fedâîleridir. Bir kısmı da, selâmet-i millet fedâîleridir. Onların ukde-i hayatiyelerini teşkil eden, mason olmayan ekseri İttihad ve Terakkidir. Ve sizin şu aşâiriniz kadar ulema ve meşâyih, Jön Türkler meyanında mevcuttur. Vâkıa onlarda bir takım edeb-siz, çok sefih masonlar dahi bulunur; lâkin yüzde ondur. Yüzde doksanı sizin gibi mu'tekid müslimlerdir. (Velhükümü-lil-ekser).

بِقَاعِدَةٍ أَنَّ زَيْنَ عَيْنِ الرَّضَا حُسْنُ النَّظَرِ بِاللُّطْفِ وَالشَّفَقَةِ وَأَنَّ
نُورَ الْفُؤَادِ بِالرَّفْقِ وَالرَّحْمَةِ وَلَقَدْ سَمِعْتُ عَلَى الْحَقِّ بِإِقْدَامِ التَّوْفِيقِ
وَسَعِدَ مَنْ اخْتَارَا لِاسْتِيفَاءِ مَعْصِيَا (أَنَا عِنْدَ حُسْنِ ظَنِّ عَبْدِ بِي) *

(1)

(1) Tekrar temâşâ et, çünkü bu arabî fıkra şifreli-dir, işârâtı var.

Hüsn-ü zan ediniz; su'i zan, hem size, hem onlara zarar verir.

96 1140 S — Neden su'i zannımız onlara zarar versin?

C — Onların bir kısmı sizin gibi tahkiksiz, taklid ile İslâmiyetin zevâhirini bilirler. Taklid ise, teşkikât ile yırtılır. O halde bâzılarına —bâhusus dinde sathî, felsefe ile mütevaggil olursa— dinsiz dediğiniz vakit, ihtimâl ki tereddüde düşüp, mesleği İslâmiyet'ten hâriçmiş gibi vesveselerle “Herçi-bâd-âbâd” diyerek, me'yûsâne belki muannidâne İslâmiyete münâfi harekâta başlar. İşte ey bî-insaflar! Gördünüz, nasıl bâzı bîçârelerin dalâletine sebep oluyorsunuz. *Fenâ ada-⁵⁴ma, iyisin iyisin denilse iyileşmesi ve iyi adama, fenâsın fenâsın denildikçe fenâlaşması çok vuku' bulmuştur.*

S — Neden?

C — *Faraza bâzılarınun altında büyük fenâ-^{1. 28}lıkları varsa da, hücum edilmemek gerektir. Zira çok fenâlık vardır ki; iyilik perdesi altında kaldıkça ve perde yırtılmadıkça ve ondan tegafül edildikçe, mahdud ve mahsur kaldığı gibi, sâ-*

hibi de perde-i hicab ve hayâ altında kendisinin ıslâhına çalışır. Lâkin vakta ki perde yırtılsa, hayâ atılır; hücum gösterilse, fenâlık fenâ tevessü' eder.

Ben Otuzbir Mart hâdisesinde şuna yakın bir hal gördüm. Zira İslâmiyetin meşrutiyet-perver ve hamiyetli fedâileri cevher-i hayat makamında bildikleri ni'met-i meşrutiyeti, şeriata tatbik edip ehl-i hükûmeti adâlet namazında kıbleye irşad ve nam-ı mukaddes şeriatı, meşrutiyet kuvvetiyle i'lâ; ve meşrutiyeti, şariat kuvvetiyle ibka; ve bütün seyyiat-ı sâbıkayı muhalefet-i şariat üzerine ilka etmek için bâzı telkinatta ve teferuatın tatbikatında bulundular. Sonra, sağını solundan fark edemiyenler, hâşâ Şeriatı istibdâda müsaîd zannederek tûtî kuşları taklidi gibi "Şariat isteriz" demekle hakikî maksad ortada anlaşılmaz oldu. Zaten plânlar serilmişti. İşte o zaman yalan olarak hamiyet maskesini takınan bâzı herifler, o ism-i mukaddese tecâvüz ettiler. İşte cây-i ibret bir nokta-i siyah!..

وَلَقَدْ قَعَدَتِ الْهَيْمَةُ بِتِلْكَ النُّقْطَةِ وَلَمْ تَقْتَدِرْ عَلَى التَّهْوِضِ وَلَقَدْ

شَوَّشَتْ طَنْطَنَةَ الْأَغْرَاضِ صَدَاءَ مُوسِيقَةِ الْحَرِّيَّةِ.. وَلَقَدْ تَقَلَّصَتْ

* الْمَشْرُوطِيَّةُ مُخَصِّرَةً إِسْمًا عَلَى قَلِيلَيْنِ فَفَقَرَتْ عَنْهَا حُمَاهُ ذِمَارَهَا (1)

S — Neden dinsiz zannettiğimiz bâzılarından bize zarar gelsin?

C — Hayal perdesi üstünde size bir timsal manzarasını göstererek mazarratını anlatacağım :

İşte şu sahrada gayet muhteşem bir bostan içinde bir kasr var. Kasrın bir köşesinde sizin Beytüşşebab Kaplıcası gibi bir kaplıca olduğunu tahayyül ediniz. Siz dışarıda bürudetin tazyikıyla, kar'ın tokadıyla, rüzgârın sillesiyle ihtiyaren veya ızdıraren saray içine girmeğe mecbursunuz. Lâkin kapıda bir-iki kör ve havuz içinde bâzı çıplak adamları görmüş veya işitmişsiniz. Bundan tevehhüm ediyorsunuz ki : O saray, körhâne veya çıplakhânedir. Siz girdiğinizde, on-

(1) Gitme, dikkat et. Âlîhimmet olanlar, o hâdisede sükût ettiler. Garazkâr cerideler hakikî hürriyetin sadâsını susturdular. Meşrutiyet pek az adamların üstüne münhasır kaldı. Fedakârları da dağıldılar.

lar gibi olmak için tâat libasını çıkarıyor-¹⁴⁹
 sunuz ve onların avretini görmemek için,
 akide denilen hakikat gözünü kapatıyorusu-
 nuz. Halbuki onlar muhteşem odalarda göz-
 leri açık ve avretleri mestur olarak müte-
 fekkirâne meşveret ve bâzı köşelerdeki kör
 ve çıplakların setr ve tedâvisine hizmet edi-
 yorlar. İşte sen, şu suret-i vahşiyâne ve eb-
 lehânede avretin açık, gözün kapalı olarak
 içlerine girsen; acaba bundan daha büyük
 maskaralık ve zarar olabilir mi? [*Hakikaten* ^{Tr. 83 (4)}
bence : Bir müslüman neslinden gelen bir ada- ^{1, 99}
mın akıl ve fikri İslâmiyet'ten tecerrüd etse bi- ^{L. 122}
le, fıtratı ve vicdanı hiçbir vakit İslâmiyet'ten
vaz geçemez. En ebleh, en sefih bile, sedd-i ra-
sîn-i istinadımız olan İslâmiyet'e bütün mevcu-
diyetiyle taraftardır; lâsiyyema siyasetten ha-
berdar olanlar...

Hem zaman-ı saâdetten şimdiye kadar hiç-^{S. 163}
 bir târih bize bildirmiyor ki, bir müslüman ^{H. 512}
 muhakeme-i akliyesiyle başka bir dini, İs-
 lâmiyet'e tercih etmiş olsun. Ve delil ile baş-
 ka bir dine dâhil olmuş olsun. Dinden çı-
 kanlar var, o başka mesele... Taklid ise,
 ehemmiyetsizdir. Halbuki edyân-ı sâire mün-

Populace...
 ...

tesibleri mutlaka fevc fevc, muhakeme-i akliye ile ve bürhan-ı kat'î ile dâire-i İslâmiyet'e dâhil olmuşlar ve olmaktadırlar. *Eğer biz, doğru İslâmiyet'i ve İslâmiyet'e lâyık doğruluğu ve istikameti göstersek, bundan sonra onlardan fevc fevc dâhil olacaklardır.*

Hem de tarih bize bildiriyor ki : Ehl-i İslâmın temeddünü, hakikat-ı İslâmiyete ittibaları nisbetindedir. Başkaların temeddünü ise, dinleriyle mâkûsen mütenasibdir. Hem de hakikat bize bildiriyor ki : Mütenebbih olan beşer, dinsiz olamaz. Lâsiyyema uyanmış, insaniyeti tanımış, müstakbele ve ebede namzed olmuş adam dinsiz yaşayamaz. Zira uyanmış bir beşer, kâinatın tehacümüne karşı istinad edecek ve gayr-ı mahdud âmâline neşv ü nemâ verecek ve istimdadgâhı olacak noktayı —yâni dîn-i hak olan dâne-i hakikatı— elde etmezse yaşamaz. Bu sırdandır ki : Herkeste dîn-i hakkı bulmak için bir meyl-i taharri uyanmıştır. Demek istikbalde nev'-i beşerin dîn-i fıtrîsi İslâmiyet olacağına beraatü'l-istihlâl vardır.

Ey insafsızlar! Umum âlemi yutacak, birleştirecek, besleyecek, ziyalandıracak bir istidad-

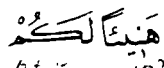
da olan hakikat-ı İslâmiyeti, nasıl dar buldunuz ki, fukaraya ve mutaassıb bir kısım hocalara tahsis edip, İslâmiyet'in yarı ehlini dışarıya atmak istiyorsunuz. Hem de umum kemâlâtı câmi', bütün nev'-i beşerin hissiyât-ı âliyesini besleyecek mevaddı muhît olan o kasr-ı nurânî-yi İslâmiyeti, ne cür'etle mâtem tutmuş bir siyah çadır gibi bir kısım fukaraya ve bedevîlere ve mürtecilere has olduğunu tahayyül ediyorsunuz? Evet herkes âyinesinin müşâhedatı³⁵ na tâbi'dir. Demek sizin siyah ve yalancı âyineniz size öyle göstermiştir.

S — İfrat ediyorsun, hayâli hakikat gös-^{Ez. 1106} teriyorsun. Bizi de techil ile tahkir ediyorsun. Zaman âhîrzamandır, gittikçe daha fenalaşacak. (*)

C — Neden dünya herkese terakki dünyası olsun da, yalnız bizim için tedennî dünyası olsun?.. Öyle mi? İşte ben de sizinle konuşmayacağım, şu tarafa dönüyorum, müstakbeldeki

(*) Muhtemeldir ki, burada büyük bir veli, Eski Sa'id'in Risale-i Nur'un dar dairesini gayet geniş ve siyâsî bir daire olarak bir hiss-i kablelvuku'la kırk sene evvel hissederek bu risaledeki çok cevapları o hissten neş'et ettiğinden, o veli yalnız bu noktada itiraz etmiş.

insanlarla konuşacağım :

Ey üçyüz seneden sonraki yüksek asrın arkasında gizlenmiş ve sâkitane Nur'un sözünü dinliyen ve bir nazar-ı hafî-i gaybî ile bizi temâşâ eden Saidler, Hamzalar, Ömerler, Osmanlar, Tâhirler, Yusufklar, Ahmedler vesâireler!.. Sizlere hitab ediyorum. Başlarınızı kaldırınız, "Sadakte" deyiniz. Ve böyle demek sizlere borç olsun. Şu muâsırlarım, varsın beni dinlemesinler. Târih denilen mâzi derelerinden sizin yüksek istikbalinize uzanan telsiz telgrafla sizin ile konuşuyorum. Ne yapayım, acele ettim, kışta geldim; sizler cennet-âsâ bir baharda geleceksiniz. Şimdi ekilen nur tohumları, zemininizde çiçek açacaktır. Biz hizmetimizin ücreti olarak sizden şunu bekliyoruz ki : Mâzi kıt'asına geçmek için geldiğiniz vakit, mezarımıza uğrayınız; o bahar hediyelerinden birkaç tanesini medresemin (*) mezar taşı denilen ve kemiklerimizi misafir eden ve Horhor toprağının kapıcısı olan kal'anın başına takınız. Kapıcıya tenbih edeceğiz, bizi çağırınız. Mezarımızdan sadâsını işiteceksiniz.

(*) Medresetüzzehra'nın Van'daki nümunesi olan ve vefat eden Horhor Medresesinin mezar taşı hükmünde bulunan Van Kal'ası demektir.

(1) وَلَوْ مِنَ الشَّاهِدِ عَلَى طَيْفِ الضَّيْفِ *

Şu zamanın memesinden bizimle süt emen ve gözleri arkada mâziye bakan ve tasavvuratları kendileri gibi hakikatsız ve ilerileşmiş (ayrılmış) olan bu çocuklar, varsınlar şu kitabın (*) hakai-kını hayal tevehhüm etsinler. Zira ben biliyorum-ki; şu kitabın mesâili, hakikat olarak sizde tahakkuk edecektir.

Ey muhatablarım! Ben çok bağıriyorum. Zira asr-ı sâlis-i aşrın (yâni onüçüncü asrın) minaresinin başında durmuşum, sûreten medenî ve dinde lâkayd ve fikren mâzinin en derin derelerinde olanları camiye dâvet ediyorum.

İşte ey iki hayatın ruhu hükmünde olan İslâmîyet'i bırakan iki ayaklı mezar-ı müteharrik bedbahtlar! Mesîl-i neslin kapısında durmayınız. Mezar sizi bekliyor, çekiliniz; tâ ki, hakikat-ı İslâmîyeyi hakkıyla kâinat üzerinde temevvüc-sâz edecek olan nesl-i cedit gelsin!..

S — Eskiler bizden âlâ veya bizim gibi; Ab-ı 1, 1, 1, gelenler bizden daha fenâ gelecekler?..

(1) Gitme. Seni çağırır.

(*) İstikbâlde te'lif edilecek Risale-i Nur Külliyyâtını hiss-i kablelvuku' ile haber veriyor.

C — (*) Ey Türkler ve Kürdler, acaba şimdi bir miting yapsam; sizin bin sene evvelki ecdâdınızı ve iki asır sonraki evlâdlarınızı şu gürültü-hâne olan asr-ı hâzır meclisine dâvet etsem... Acaba sağ tarafta saf tutan eski ecdâdınız demiyecekler mi :

“Hey mîrasyedi yaramaz çocuklar! Netice-i hayâtımız siz misiniz? Heyhât! Bizi akîm bir kıyas ettiniz, bizi kısır bıraktınız!” Hem de sol tarafında duran ve şehristân-ı istikbâlden gelen evlâdlarınız, sağdaki ecdadlarınızı tasdik ederek demiyecekler mi ki :

“Ey tenbel pederler! Siz misiniz hayatımızın suğra ve kübrası? Siz misiniz şu şanlı ecdâdımızla bizi rabteden râbitamızın hadd-i evsatı? Heyhât!.. Ne kadar hakikatsız ve karıştıracı ve müşâgabeli bir kıyas oldunuz!” (**)
 kürdler

İşte ey bedevî göçerler ve ey inkılâb sofatları! (1) Manzara-i hayal (2) üstünde gör-

(*) Antikalığı için bu cevap dahi yazıldı.

(**) Fenn-i mantığın tâbiratı, o zaman ilm-i mantık dersini alan talebeleri o meclisde bulunmasından öyle söylemiş.

(1) Sonradan ilâve edilmiştir.

(2) Hayal dahi bir simotoğraftır.

dünüz ki, şu büyük mitingde iki taraf da sizi protesto ettiler.]

S — Bu kadar tahkire müstehak değiliz. Biz eslâfın ezyalini tutmakla beraber, ahlâfın teşebbüsâtından dahi geri kalmamağa söz veriyoruz.

فَفَتَحْنَا السَّمْعَ لِكَلَامِكَ فَرَحْبًا *

C — Nedamet ettiğinizden vazifeniz olan suâle avdet edebilirsiniz.

S — Ulema-i eslâf istibdadın fenâlığından bahsetmişler mi? (*)

C — *Bin kere evet. Zira ağleb-i şuarâ kasidelerinde, çok müellifler kitaplarının dibacelelerinde zamandan şikâyet ve dehre itiraz ve feleğe hücum etmiş ve dünyayı ayak altına alıp çiğnemişler. Eğer kalb kulağıyla ve akıl gözüyle dinleyip baksanız, göreceksiniz ki : Bütün itirazat okları, mâzinin muzlim perdesine sarılan istibdadın bağrına gider. Ve işiteceksiniz ki, bütün vâveylâlar istibdad pençesinin te'sirinden gelir. Gerçi istibdad görünmüyordu ve ismi belli*

(*) Bu suâl-cevap dahi her zaman yaşıyabileceğinden o kırk sene evvelki ders şimdi dahi lüzumludur, yaşar.

değildi; lâkin herkesin ruhu istibdadın mâna-sıyla tesemmüm ederdi ve bir zehir atanı bilirdi. Bâzı kuvvetli dâhîler nefes aldıkça âmîk ve derin bir feryad koparırlardı. Fakat akıl onu güzelce tanımazdı. Çünkü karanlıkta ve toplanmamış idi. Vaktâ ki o mâna-yı istibdadı, def'i muhal bir belâ-yı semavî zannettiler; zamana hücum ve dehrin başına tokat ve feleğin bağına oklar atmağa başladılar. Çünkü bir kaide-i mukarreredir : Birşey cüz-ü ihtiyarînin dairesinden ve cüz'iyetten çıkıp külliyet dairesine girse veyahut bihasebil'âde def'i muhal olsa; zamana isnad edilir ve kabahat dehre atılır. Taşlar feleğin kubbesine vurulur. Eğer iyi temâşâ etsen göreceksin ki; feleğe atılan taşlar, döndüğü vakit bir yeis olarak kalbde tahaccür eder...

أَنْظُرْ كَيْفَ أَطَا لَوْ أَيْمًا لَا يَلْزَمُ وَكَلَّمَ أَضَاءَتْ لَهُمُ السَّعَادَةُ أَتَنُوا
عَلَى مَنْ سَادَهُمْ وَكَلَّمَ أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ شَقَمُوا الزَّمَانَ * (1)

↑ S — Acaba şu zaman ve dehrin şikâyetinden Sâni-i Zülcelâl'in san'at-ı bedî'ine itiraz çıkmaz mı?

(1) Dur, geçme, anla... Yâni iyilikleri reislere, fenalıkları zamana verip şetimle şekva ederler.

* Gerekli yerlerde sözün...

C — (*) Hayır, aslâ.. belki mânası şudur :
 Güya şikâyetçi der ki; istediğim emir ve ar-
 zu ettiğim şey ve teşehhi ettiğim hal ise,
 hikmet-i ezeliyenin düsturu ile tanzim olu-
 nan âlemin mâhiyeti müstaid ve inâyet-i
 ezeliyenin pergâriyle nakşolunan feleğin ka-
 nunu müsaid ve meşiet-i ezeliyenin matba-
 asında tabolunan zamanın tabiatı muvâfık
 ve mesâlih-i umumiye'yi te'sis eden hikmet-i
 İlâhî razı degillerdir ki : Şu âlem-i imkân,
 Feyyaz-ı Mutlak'ın yed-i kudretinden şu
 ukûlümüzün hendesiyle ve tehevvüsümü-
 zün iştihasiyle istediğimiz semerâtı kopar-
 sın. Verse de tutamaz, düşse de kaldıramaz.
 Evet bir şahsın tehevvüsü için büyük bir
 dâire-i muhîtayı hareket-i mühimmesinden
 (u) durdurmaz.

S — Çok âlim ve şâirler, zamanlarında bü-
 yük hâkimleri ifrat ile senâ etmişler. Hal-
 buki o hâkimlerin çoğuna müstebid nazarıy-
 la bakıyorsun? Demek iyi etmemişler.

C —

وَلَوْلَا خِلَالُ سُنَّةِ الشَّعْرِ مَا دَرَى ﴿١﴾ بُنَاةُ الْمَعَالِي كَيْفَ بُنِيَ الْمَكَارِمُ *

(*) Ehemmiyetli bir cevaptır.

kaidesince, onların niyetleri : Ümerâyı sey-⁴²yiattan latif bir hîle ile vaz geçirmek ve onlara hasenat arkasında müsabaka için garip bir bahşîş-i şâirâneiyi ortaya koymak... Lâkin o bahşîş koca bir milletin sırtından alındığından istibdadkârâne hareket etmişlerdir. Demek çendan niyette iyi etmişler, lâkin amelde yanlış gitmişler.

S — Neden?

Ej-284 C — Zira kaside ve bâzı te'liflerinde büyük bir kavmin mehâsinini mânen gârat edip, bir müstebide verip ve ondan gösterdiklerinden şu noktadan bilmiyerek istibdadı alkışlamışlar.

S — Biz Türkler ve Kürdler, bizde kalbimizin dolusu, belki cesedimiz mâlâmâl, belki inbisat edip şu derelerde dağ olarak tahaccür etmiş kal'amız olan bir şecaat vardır. Ve başımızın dolusu zekâvetimiz var. Ve sinemizi mâlâmâl edecek gayret vardır. Ve bedenimizi ve âzâlarımızı dolduracak itâat vardır. Ve dereleri hayatlandıracak ve dağları müzeyyen edecek efradımız var. (1) Ne-

(1) Demek kuvve-i mâneviyeleri kırılmamış.

den böyle sefil ve müflis ve zelil kaldık ki.. hem yol üstünde de kaldık. Terakkiye binenler bizi çiğneyip istikbale doğru koşup gidiyorlar. Komşumuz olan milletler bizden az iken, kuvvetleri bizden çok kısa iken üzerimize tetavül ediyorlar?

إِنَّ رَكْهَهُمْ يَغْلِبُ طَاهِرَنَا* (1)

C — Hinâ meşrutiyette tevbenin kapısı açıktır ve tevbe edenler çoktur. Şimdiki rü-esâya tevbih ve tâ'nifde hakkım yoktur. Ben taşımı sâbika atıyorum. Bâzılarının hâtırı kırılrsa da mâzur tutulsun. Yalnız hakkın hâ-tırı kırılmasın. Zira milletin hâtırı, onların hâtırından daha âlî, daha gâlîdir. İşte o te-dennînin mühim bir sebebi : Bâzı rüesâ ile, haksız olarak millete fedakârlık iddia eden sâhtekâr hamiyet-furuşlar veya velâyeti dâ-vâ eden ehliyetsiz bâzı müteşeyyihlerdir. Fakat sünnet-i seniyyeye muhalif olan bu sün-net-i seyyie, yine istibdâdın seyyiatındandır.

S — Nasıl?

(1) İstersen dikkat et. O zaman Ermeni meb'usu Vartakis ve Hakkâri meb'usu Seyyid Molla Tâhir'e işaret eder.

* « Onların kütüpleri tenzihînce nakil geliyor »

C — Zira herbir millet için, o milletin cesaret-i milliyesini teşkil eden ve nâmus-u milliyesini muhafaza eden ve kuvveti onda toplanacak bir mânevî havuz vardır. Ve sehâvet-i milliyesini teşkil eden ve menâfi-i umumiyesini te'min eden ve fazla kalan malları onda tahâzzün edecek bir hazine-i mâneviyesi vardır. İşte o iki kısım reisler, bilerek veya bilmeyerek, o havuzun ve o hazinenin etrafında delik-melik açtılar. Mâyeyi bekayı ve madde-i hayatı çektiler. Havuzu kurutup, hazineyi boş bıraktılar. Böyle gitse, devlet milyarlar borç altında kalıp düşecek. Nasıl bir adâmin kuvve-i gadabiyesi olan dâfiası ve kuvve-i shehiye olan câzibesi olmazsa ölmüş olmuş olur ve hayy iken meyyittir. Hem de bir şimendüferin buhar kazanı delik-melik olsa, perişan ve hareketten muattal kalır. Hem de bir tesbihin ipi kırılrsa dağılır. Öyle de, bir şahs-ı mânevî olan bir milletin kuvvet ve malının havuzu ve hazinesini boşaltan başlar; o milleti ser-seri, perişan ve mevcudiyetsiz edip, fıkr-i milliyetin ipini kesip, parça parça ederler.

Evet,

حَقِيقَتِ كَتَمِ نَمِی كُنَم بَرایِ دِلِ عَامِی حَیْذْ

bâzı avâmın hâtırı için hakikatın hâtırını kırmıyacağım.

S — Şu makam, nihayet derecede tafsîle değer bir makamdır. Mücmel ve mübhem bırakma!..

C — Zaman-ı sâbık, vahşet ve cehâletini zi istihdam ederek pis bir tarîk ile ve müheyyâ ettiği plânlarla, bir kısım büyükler cebir kuvvetiyle o menbaı ve o mâdeni delip, zülâl-i hayatı, kumistan ve şûristan sahrasına akıttılar. Bazı tenbel ve cerrarlar yeşillendi. Hattâ onlar servet-i dünyadan tenfir yolunda, pençesini küçük bir “sayd”a (ava) atan bîçârelerin hassas ve zaif damarlarını tutarlardı. Tâ pençeleri o sayddan açıl-sın. Onlar o avı kaçırsınlar. Evet her milletin —o milletin menfaati için— bir miktar malı ile fedakârlık edip bir sehâveti vardır. İşte bizdeki sehâvet-i milliye su’-i istimâl edildi. Başka milletin sehâvet-i milliyesi zeyn-âb (havuz) gibi içine girer, milletin cevfinde hazine tutar. Ulûm ve maarif, altına su verir. Hem de zaman-ı sâbıkda bir kısım büyükler nâmus-u milleti muhafaza eden cesaret-i milliyeyi su’-i istimâl edip, zemin-i

ihtilâf olan kumistana atıp kaybettiler. Her biri o kuvvetin bir zarfını başkasının boy-nuna vurup kırdılar ve kırıldı. Hattâ beş yüz bin kahraman ile nâmus-u milleti muhafaza etmeye müstaid olan bir kuvvet-i azîme-yi mâbeynlerinde sarf edip ihtilâfat zemininde mahvettiklerinden, kendilerini terbiyeye müstehak ederlerdi. Eğer meşrutiyetten ve hürriyet-i şer'iyeden istifade edip, o delikleri kapatıp veya zeyn-âb suretine çevirseniz, o kıymetdar kuvveti hârice sarf etmek için devletimizin eline verseniz; bahasına *merhamet ve adâlet ve medeniyeti kazanacaksınız.*

— Eğer isterseniz sizin ile becâyış olacağım. Ben sorayım siz cevap veriniz.

C — فَاسْأَلْ وَلَا تَحْزَنْ خَيْرًا

S — Ermeni milleti sizden daha cesur olabilir mi? (1).

C — Hayır. Aslâ! Olmamış ve olamaz.

S — Neden onların bir fedâisini yandırıp parça parça ederlerdi, esrârını ve arkadaşı-

(1) Türkler ve Kürdler şecâat fenninde allâme olduklarından ben sâil, onlar mücîb olabilirler.

nı izhar etmezdi. Halbuki sizin bir yiğidini-ze bir bıçak vurulsa, bütün esrârını kanıyla beraber fişkirtarak döker. Bu şecaatça büyük bir tefavüttür. Sebebi nedir?

C — Biz asıl sebebini teşhis edemiyoruz. Fakat biliriz ki : Zerreyi dağ gibi eder ve arslanı tilkiye mağlûb ettirir bir nokta vardır. Senin vazifeni kaldıramıyoruz. Vücudunu bildik, mahiyetini sen şerh et...

C — Öyle ise dinleyiniz ve kulaklarınızı beş açınız. İşte fikr-i milliyetle uyanmış bir Ermeninin himmeti, mecmu-u millettir. Gûya onun milleti küçülmüş, o olmuş. Veya onun kalbinde yerleşmiş. Onun ruhu ne kadar tatlı ve kıymetdar olsa da, milletini daha ziyade tatlı ve büyük bilir. Bin ruhu da olsa feda etmeğe iftihar eder. Çünkü, kendince yüksek düşünür.

Halbuki şimdikilere demiyorum, lâkin sizin eskiden bir yiğidiniz uyanmamış, nura girmemiş, İslâmiyet milletinin nâmusunu bilmemiş, yalnız bir menfaat veya bir garaz veya bir adamın veya bir aşiretin nâmusunu mülâhaza eder, kısa düşünürdü. Elbette tatlı hayatını öyle küçük şeylere her

kes feda etmez. Farazâ İslâmî fikr-i milliyetle (1) onlar gibi temâşa etseydiniz, kahramanlığınızı âleme tasdik ettirip yüksek tabakalara çıkacaktınız. Eğer Ermeniler sizin gibi sathî ve kısa düşünseydiler, nihayetle korkak ve sefil olacaktardı. Hakikaten sizin hârikulâde şecaate istidadınız vardır. Zira bir menfaat veya cüz'î bir haysiyet veya îtibarî bir şeref için veya "Filân yiğittir" sözlerini işitmek gibi küçük emirlere hayâtını istihfaf eden veya ağasının nâmusunu istîzam için kendini feda eden kimseler, eğer uyansalar hazinelere değer olan İslâmiyet milliyetine; yâni üçyüz milyon İslâmın uhuvvetlerini ve mânevî yardımlarını kazandıran İslâmiyet milliyetine, binler ruhu da olsa, acaba istihfaf-ı hayat etmezler mi?.. Elbette hayatını on paraya satan, on liraya binler şevkle satar.

Maatteessüf güzel şeylerimiz gayr-i müslimler eline geçtiği gibi, güzel olan ahlâklarımızı da yine gayr-i müslimler çalmışlar. Gûya bir kısım içtimaî ahlâk-ı âliyemiz yanımızda revaç bulmadığından, bize darılıp onlara gitmiş. Ve

440=40 (1) Milliyetimiz bir vücuttur; ruhu İslâmiyet, akli Kur'an ve îmandır.

onların bir kısım rezâili, kendileri içinde çok revaç bulmadığından cehaletimizin pazarına getirilmiş!..

Hem büyük bir taaccüle görmüyor musunuz ki : Terakkiyat-ı hâzıranın üss-ül-esası ve belki dîn-i hakkın muktezâsı olan "Ben ölürsem devletim, milletim ve ahbablarım sağdırlar." gibi kelime-i beyza ve haslet-i hâmrâyı gayr-ı müslimler çalmışlar. Çünkü onların bir fedâisi der : "Ben ölürsem milletim sağ olsun, içinde bir hayat-ı mâneviyem vardır." Ve bütün sefaletin ve şahsiyâtın esası olan "Ben öldükten sonra dünya ne olursa olsun. İsterse tûfan olsun." Ve-

yahut *وَأَنْ مِّتَّ عَطَشًا فَلَا تَرَلَّ الْقَطْرُ* * olan keli-

me-i hamka ve seciye-i avra', himmetimizin elini tutmuş rehberlik ediyor. İşte en iyi haslet ki, dinimizin muktezasıdır. Biz ruhumuzla, canımızla, vicdanımızla, fikrimizle ve bütün kuvvetimizle demeliyiz ki : "Biz ölsek, milleti-miz olan İslâmiyet haydır, ilelebed bâkîdir. Milletim sağ olsun. Sevâb-ı uhrevî bana kâfidir. Milletin hayatındaki hayat-ı mâneviyem beni ya-

sattırır. Âlem-i ulvîde beni mütelezziz eder.

* *وَالْمَوْتُ يَوْمَ نَوُوزِنَا* deyip, nurun ve hami-

yetin nurlu rehberlerini kendimize rehber etmeliyiz.

S — Biz kuvvetimizi nasıl toplayıp nâmus-u İslâmiye-i milliyeyi muhafaza edeceğiz?

C — Fikr-i milliyet ile, milletin cevfinde havz-ı Kevser gibi bir havz-ı mârifet ve muhabbet yapınız. Altındaki suyunu çeken delikleri maarif ile kapatınız. İçine su akıtan yukarıdaki mecraları fazilet-i İslâmiye ile açınız. Büyük bir çeşme¹ var, şimdiye kadar su'-i istimâl ile şûristana dağılıp bâzı séele³⁹ ve acezeye neşv ü nemâ verdi. Bu çeşmeye güzel bir mecrâ yapınız, mesâî-yi şer'iyeye ile şu havuza dökünüz. Sonra da bostan-ı kemâlâtınıza su veriniz. Bu, hiç bitmez ve tükenmez bir menba'dır. (*)

(*) Kırkbeş sene evvel bedevî aşâire olan bu dersler, şimdi Nur'un şâkirdlerine de bir ders olabilir diye kalbime ihtar edildi. Ben de Medreset-üz-Zehra⁴⁰ erkânına havale ederim. Lüzumsuz, münasib olmayan

* Ölüm r e r . a v u z u d i r
1 ler

S — Nedir o çeşme?

C — Zekât. Sizler Hanefî ve Şâfiîsiniz.

Suâl :

* حَبَدًا وَنِعْمَتًا إِنْ لَمْ تَذْهَبْ غَائِضَةً بَلْ قَاصَتْ إِلَى تِلْكَ الْحَزِينَةِ

(1)

Cevap : أَجَلٌ إِنْ فِيكُمْ ذَكَوَةٌ إِمَّا تَزَاهَرُ بِالزَّكَاةِ

S — Nasıl?

C — Eğer, ezkiya zekâvetlerinin zekâtını ve ağniya velev zekâtın zekâtını milletin menfaa-
tına sarfetseler; milletimiz de başka milletlere
yolda karışabilir.

S — Daha başka?

C — İanât-ı milliye-i İslâmiye denilen nü-
zur ve sadakat, zekâtın ammiizâdeleridirler;
asabiyetini çekerler, hizmette yardım edecek-
ler.

S — Neden çok âdât-ı müstemirremizi tez-

kelimeleri çıkarıp, bu zamana ve Nurculara muvafık
kısını yazsınlar. Tâ Eski Said dahi bir Nurcu ol-
sun, o zamanda münferid kalmasın.

(1) Darılma, şu kelâm zekâtın postunu giymiş.

1. ke ki
2. 400 zenginler
3. 1000 trolon

yif ediyorsun? (1)

C — Her bir zamanın bir hükmü vardır. Şu zaman, bâzı ihtiyarlanmış âdâtın mevtine ve neshine hükmediyor. Mazarratlarının menfaatlarına olan tereccühü, idamına fetvâ veriyor.

S — Herşeyden evvel bize lâzım olan nedir?

C — Doğruluk.

S — Daha?

C — Yalan söylememek.

S — Sonra?

C — Sıdk, ihlâs, sadâkat, sebat, tesanüd. (*)

S — Yalnız?

C — Evet!..

S — Neden?

C — *Küfrün mahiyeti yalandır. İmanın mahiyeti sıdk'tır. Şu bürhan kâfi değil midir ki; hayatımızın bekası imanın ve sıdkın ve tesanüdüdür devamiyledir.*

(1) : Bâzı sualler komşu görünüyor, lâkin ortalarında büyük bir dere var. Hayal bir balona binse ve eline bir dürbün alsa, ancak vatanlarını bulabilir.

(*) Madem muhatablar içine Nurcular girdiler; sıdk kelimesine ihlâs, sadakat, sebat, tesanüd gibi kelimeler ilâve olur.

S — En evvel rüesâmız ıslâh olunmalı?

C — Evet, reisleriniz malınızı ceplerine indirip hapsettikleri gibi, akıllarınızı da sizden almışlar veya dimağınızda hapsetmişler. Öyle ise şimdi onların yanındaki akıllarınızla konuşacağım :

Eyyüherrüûs verrüesâ!.. *Tekâsülî olan tevekkülden sakınınız. İşi birbirinize havale etmeyiniz. Elinizdeki malımızla ve yanınızdaki akıllımızla bize hizmet ediniz. Çünkü şu mesâkini istihdam ile ücretinizi almışsınız. İşte hizmet vaktidir...*

فَعَلَيْكُمْ بِالتَّذَارُكِ لِمَا ضَعَعْتُمْ فِي الصَّيْفِ *

S — Bir-iki senedir herkesde bir arzû-yu diyânet ve meyelân-ı hak uyanmıştır. Hat-tâ bizim Küdan, Mamhuran hırsızları da Şeyh Ahmed'in bir nasihatı ile sofî olmuşlar.

وَقَدْ قَطَعَ الطَّرِيقَ عَلَى الشَّقَاوَةِ هَذَا الْمِيلَانُ ×

C — Reşâdet-penâh meşrutiyet ve şeyh-i Risale-i Nur sayesinde. (*)

(*) Madem Nurcular Mamhuran içine girmişler,

1 Kur'uluse... p...ları

Zira, meşrutiyet-i şer'iiye taht-ı efkâra çıktı; hablü'l-metîn-i milliyeti ihtizaza getirdi; nuranî urvetü'l-vüska olan İslâmiyet ihtizaza geldi. Her bir müslim anladı ki, başıboş değil. Menfaat-ı müştereke ile ve hiss-i mücerred ile başkalarıyla bağlıdır. Umum İslâm bir aşiret gibi birbiriyle merbuttur. Nasıl bir aşiretten bir adam bir iyilik etse; umum aşiret bu nâmus ile iftihar eder, hissedar olur. O nâmus bir olarak kalmaz. Binlerle âyinede görünen bir mum gibi, binler olur. O aşiretin râbıta-i hayatiyesine nur ve kuvvet verir. Eğer birisi bir cinâyet işlese, bütün efrad-ı aşiret onunla bir derece müttehem sayılır. Meselâ : Şu mecliste olan adamlar birbiriyle bağlı olur. Birisi kendini çamura atsa, arkadaşlarını ya beraber düşürecek veya tahrik ile tâciz edecek. Binâenaleyh, şimdi bir günah "bir"likte kalmaz, bine çıkar. Bir hayır

كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ *
hükmüne geçer.

şeyh-i meşrutiyet yerine ahrar perdesi ve hamiiyet-i İslâmiyye ve milliye altında ittihad-ı Muhammedî da-
iresinde şeyh-i Risalet-ün Nur denilmeli.

İşte şu nüktedir ki, ya fikren veya ruhen uyanmışlara ağlamağa hâhiş vermiştir. Bir bahane ile ağlarlar, tevbekâr olurlar. Lâkin minare başında olan akıl, kalîb-i kalb dibinde bulunan sebebini iyi göremiyor.

Elhâsıl : İslâm uyandı ve uyanıyor. (*) Fenâlığı fenâ, iyiliği iyi olarak gördüler. Evet şu dereler aşâirini tevbekâr eden işte bu sırdır. Hem de bütün İslâm yavaş yavaş bu istidadı almakta ve kesbetmektedir. Lâkin sizler bedevî olduğunuzdan ve fitrat-ı asliyeniz oldukça bozulmamış olduğundan, İslâmiyetin kudsî milliyetine daha yakınsınız.

S — (1) Misafir-perverlik müstahsen bir âdetimiz olduğunu bilirken, neden kimseye misafir olmuyorsun? Talebelerinizi de ekmeğimizi yemekten, hediyemizi almaktan men' ediyorsun. Halbuki size iyilik etmek borcumuzdur ve hakkınızdır. İşte şu âdetimiz,

* **فَذَاكُلَ الذَّهْرُ عَلَيْهَا وَشَرِبَ** Neden şu âdet-i müstemirreyi tezyif ediyorsun?

(*)Evet kırkbeş sene sonra Pâkistan, Arabistan aşâiri dahi hâkimiyet ve istiklâllerini kazandılar. Eski Said'i bu dersinde tasdik ediyorlar ve daha edecekler.

(1) Şu birbirinden uzak suallerden senin hayalin at-

* A. bu t. juncu böyle yenilip ...

C — Evvelâ : İlim azizdir, zelil etmek istemem. Hem de size göstermek isterim ki : Bir kısım ehl-i ilim vardır ki; dünyaya tenezzül etmez ve san'at-ı ilmi, medâr-ı maişet etmez. Talebe ise, cerrar ve seeleden ayırır.

Sâniyen : Vazifelerinde ihmal ile kanâat gösteren ve maaşlarıyla kanâat etmeyen, harcırahları ellerini misafirlikten çekirtmiş olan bâzı me'murlara fiilen nasihat etmek isterim.

Sâlisen : Vâridat-ı zulmiyeleri kesilmiş olan bâzı büyüklere, zulümât-ı zulme sapıp pek geniş açtığı masârıfın kapısının seddi-ne yol gösteriyorum.

Râbian : Millet içinde seyahat edenler, acaba millet için mi veyahut keyf için midir? Bir mizan göstermekle hîle ve hamiyete bir mihenk gösteriyorum.

S — Sen halkın ihsânına mâni oluyorsun.^{at} Acaba bundan sehâvetin tezyîfi çıkmaz mı?

C — İhsân ihsândır, eğer nev'e olsa veya

lamakla cimnastiğe alışır. Lâkin dikkat et; bir şey ayağına dolaşıp, düşüttürüp ayağı kırılmasın.

muhtaca ve fakire olsa. Sehâvet o vakit tam sehâvettir, eğer millet için olsa. Yahut milleti tazammun eden bir ferde olsa güzeldir. Şâyet, muhtaç olmayan şahsa olsa, şahsı tenbel eder. Çingeneliğe alıştırır. Elhâsıl : Millîet bâkîdir; ferd fânî...

الْمِلَّةُ بَاقِيَةٌ وَمَا مَدَّهَا ۞ وَالْفَرْدُ فَانِي وَمَا يَمَثَلُهُ *

Sual :

مَا تَقُولُ فِي الْإِحْسَانَاتِ الشَّخْصِيَّةِ فِي السَّلَفِ أَمْ نَاءِ الْأُمَّةِ
وَرُشْدَائِهَا وَسُيُوفِ الدَّوْلَةِ وَصَلَاحِهَا تَحَلَّتِ الْعُبُوسِيَّةُ
بِمَكَارِمِهَا بِأَهْدَاءِ عَشْرَةِ دَنَابِرِ شَعْرِ لَا يُوزَنُ شَعْبِيرَةٌ (1) *

C -

فِيهِ مَا فِيهِ ... مَعَ أَنَّهَا بِالنِّهَايَةِ قَدْ انْجَحَرَتْ إِلَى التَّوَعُّعِ وَالْمِلَّةِ لِأَنَّ
اللِّسَانَ الَّذِي خَدَمَهُ الشَّعْرُ خِطُّ الْمِلَّةِ مَعَ أَنَّ هَذَا الزَّمَانَ هُوَ الَّذِي
كَشَفَ عَنْ إِحْتِيَاجِ الْمِلَّةِ وَفَتَحَ الْبَابَ لِهَذَا الْمَقْصِدِ الْعَالِي

(1) Şu ibare, kendine hediye olunan ve mevzuun fabrikasından çıkan yerli bir üslubu giymiştir.

S — Müttegallib başlar, kendi kendilerine düştüler. Zulmün kapısı, onların yüzlerine karşı kapatıldı. Düşenlere ayak vurulmaz. Sekeratta olanları bırak kendi haline... Sekeratını tamam etsin.

C — İsterim ki : Hürriyet-i şer'iyenin sünnetini onlara ezber ettireceğim. Eğer ölmelerse temessül etsinler. Evet, yalnız istibdadın kuvveti ile terbiye olan başlar, bil'istihkak düştüler.^A (Lâkin içlerinde gayet hamiyetli adamlar var,^B onlara teşekkür ederiz.)^C (Bâzı mütekâsıl var,^D onlardan şikâyet ederiz.)^E (Bâzı mütehayyir, mütereddid var,^F onları irşâd etmek isteriz.)^G (Bâzı ölmüşler var,^H miraslarını muhafaza etmek isteriz. Tâ yeni çıkmalar almasınlar.

نَعْمَ اَنْ بَيْنَهُمْ حِمَاةً لِلَّيَّةِ .. فَشَكَرُوهُمْ .. اَوْ مَكَاسِلِينَ .. فَشَكَوْهُمْ
وَمُتَحَرِّينَ .. فُرِشِدُهُمْ .. وَاَمْوَاتًا .. فَحَافِظُ عَلٰى مِيرَاثِهِمْ لَعَلَّ يَأْخُذَهُ مِنْ

S — Sen eskiden umum şeyhlere muhabbet, hattâ müteşeyyihlere de hüsn-ü zan ederdin. Neden şimdi bid'aya düşmüş bir kısım müteşeyyihlere hücum ediyorsun?

C — Bâzan adâvet, şiddet-i muhabbetten

* Evet eskiden umum şeyhlere muhabbet, hattâ müteşeyyihlere de hüsn-ü zan ederdin. Neden şimdi bid'aya düşmüş bir kısım müteşeyyihlere hücum ediyorsun?

gelir. Evet, nefsim için onları ne kadar se-
verdim, nefs-i İslâmiyet için bin derece da-
ha ziyâde onlara âşıktım.

وَلَقَدْ أَنْتَقَشَ فِي سُوَيْدَاءِ قُلُوبِهِمُ الظَّاهِرَةُ الصَّبْغَةُ الرَّبَّانِيَّةُ

وَفِي خَلْدِهِمْ ضِيَاءُ الْحَقِيقَةِ (1)*

نَدِيمَانِ بَادِهًا خُورُونْدُ وَفَتَنَدُ

تَهِي خُنْجَانَهُمَا كَرُونْدُ وَفَتَنَدُ

Lâkin, onların asl-ı esas-ı mesleği, kulûbun ^{E2=20}tenviri ve rabtı; yâni fazilet-i İslâmiye üzerine ^{L=164}sülûk.. yâni, hamiyet-i İslâmiye ile tehâttüm.. yâni, İslâmiyet için hayatta zühd ve râvhu terk.. yâni, ihlâs için terk-i menafi-i şahsî.. yâni, te'sîs-i muhabbet-i umumiyyeye teveccüh.. yâni, ittihad-ı İslâma hizmet ve irşad...

فَتَأْسَفُ أَقْدَاسًا أَوْ أَمْتَكِينَ وَتَكَاسَلُوا فِي خِدْمَتِهِمْ فَحِينَئِذٍ

أُرِيدُ تَحْوِيلَ هَمِّهِمْ إِلَى مَجْرِيهَا الْحَقِيقَةِ الْقَدِيمِ

(1): Şu üslûb, bir silsilenin mübarek hırkalarının parçalarından dikilmiştir. Yâni; Şâh-ı Nakşibend, İmam-ı Rabbânî, Hâlid Ziyâeddin, Seyyid Tâhâ, Seyyid Sıbgatullah ve Seyda gibi evliyâyâ işaret var.

HŞ-90

S — Dâima ittihad-ı İslâm'dan bahseder-
sin. Sen bize târif et?

C — “*İki Mekteb-i Musîbet Şehadetname-
si*” ismindeki eserimde târif etmişim. Şim-
di ileride o kâs-rı muallânın bir taşını, bir
nakşını göstereceğim. İşte, kâbe-i saâdetimiz
olan ittihad-ı münevver-i İslâmın : Hacerül-
Eşved'i, Kâ'be-i Mükerrermedir; ve dürret-i
beyzâsı, Ravza-i Mutahhara'dır; Mekke-i Mü-
kerreme'si, Ceziretü'l-Arabdır; Medine-i me-
deniyet-i münevveresi, tam hürriyet-i şer'i-
yeyi tatbik eden Devlet-i Osmaniyedir. Eğer,
İslâmiyet milliyetini ve İttihad-ı İslâmın ta-
şını ve nakşını istersen, işte bak! Hayâ ve
hamiyetten neş'et eden civan-merdâne hüm-
ret (1); hürmet ve merhametten tevellüd
eden mâsumane tebessüm (2); fesâhat ve
melâhattan hâsıl olan ruhânî halâvet (3);
aşk-ı şebabîden, şevk-i bahârîden neş'et eden
semâvî neş'e (4); hüzn-ü gurûbîden, ferah-ı
seherîden vücuda gelen melekûtî lezzet (5);
hüsn-ü mücerreden, cemâl-i mücellâdan te-
celli eden mukaddes zînet (6); (**Hâşiye**) bir-

(Hâşiye): Şu müselsel üslûbdaki fıkralar; herbiri
İslâmiyetin bir şuâına, bir hüsnüne, bir seciyesine,
bir râbitasına, bir temeline işarettir.

diyordum!

73
Cahillikle onlara dokunup da yaptığına pişman olmot
kerikmadimmi?

biri ile imtizac edip, ondan çıkan levn-i nu-
ranî ancak o şark ve garbın kab-ı kavseyni
olan kâbe-i saadetine tāk-ı muallâsının
kavs-î kuzahının elvan-ı seb'asının lâcivert
levninin timsâli, belki şu levnin manzarası
bir derece irae edilebilir. *Lâkin ittihad, cehl*
ile olmaz. *İttihad, imtizac-ı efkârdır. İmtizâc-ı*
efkâr, mârifetin şua-ı elektriğiyle olur.

S — Neden eskiden sükut ettin?

C —

لَا اِنَّ اِلَّاسْتِبْدَادَ كَانَ مَانِعًا لِلِاِتِّحَادِ فَكُنْتُ سَكْتُ عَلَى جَمْرِ الْغَضَى

(1)

S — Bid'alara düşen şeyhlere hücum ha-
tardır. İçlerinde evliya bulunur.

الْاِتِّخَافُ اَنْ تُصِيبَهُمْ بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحَ عَلَى مَا فَعَلْتَ مِنَ النَّادِمِينَ

Cevab :

اِنَّ الْمَوْلَى جَلَّ جَلَالُهُ قَدْ وَسَمَّ بِقُدْرَتِهِ عَلَى جَبَاهِهِمِ الرَّفِيعَةَ نَقَشَ
الْحَقِيقَةَ وَمُرَادِي اَنْ اُرْشِدَ مِنْ طَاشَ فَهَمُّهُ مِنْ ذَلِكَ النَّقْشَ

(1) : Lisân-ı Arabînin elzemiyetini düşündüğüm va-
kitte söylemişim.

(2) Mürşidler şu tekkede, yâni bu ibarete toplan-
mışlar. Ziyaret etmeden geçme. Yâni hem Mevlevî,
hem Kadirî, hem Nakşî, hem Bektaşîye işaret var.

Evet, benim hücumum onların aleyhinde değil, lehlerindedir. Tâ ki onların suretiyle kendini gösteren bâzı ehliyetsiz, onların kıymetini tenzil etmesin.

Beni tehdid ile vazgeçiremezler. Azm-i kat'î ile maksadımın yoluna tesadüf eden herbir me-hâlike gireceğim. Şu hayat-ı dünyeviyeyi, ednâ bir Ermeni, milleti için fedâ ettiği halde; ben ki, şu hayat ile alâkam pek zayıf.. bâhusus yedi def'adır şu hayat elimden uçacaktı. Emaneten elimde bırakılmış. Bunu vermekten minnet etmek hakkım değildir. O ruh, kafesten ağaca uçmak; akıl, re'sden yeise kaçmak istedikleri halde, ileride fedâ için ibka edildi. Bu hayat ile tehdid etmek hiçtir. Kaldı ki, hayat-ı uhreviye ile tehdid ediyorlar. Ondan da hiç minnet çekmem. Şimdiki nâr-ı teessüfle muhterik bir ruh olsun, onların bedduasıyla Cehennem'de yansın; o teessüf ateşini içinden çıkarmak ile vicdan maksaddan bir firdevs tazammun ettiği gibi, hayâl dahi emelden bir Cennet'i teşkil edecektir. Umumun mâlûmu olsun ki : İki elimde iki hayatımı tutmuşum, iki hasım için iki meydan-ı mübarezede iki harb ile meşgulüm. Tek hayatlı olan adam meydanıma çıkmasın.

S — Şimdiki şeyhlerden ne istersin?

C — *Dâima onların demdemelerinin mevzuu olan ihlâsı; hem de tekke denilen mânevîleşmiş kışlalarda, tarîkat denilen ruhanîleşmiş askerlikte ona murabıt oldukları cihad-ı ekberi ve terk-i iltizam-ı nefsi; hem de onların şîârı olan, zühdün mânası olan terk-i menâfi-i şahsiyeyi; hem de dâima iddiasında bulundukları ve mi-zac-ı İslâmiyet'in mâyesi olan muhabbeti isterim.* Zira onlar, bizi istihdam ederek ücretlerini almışlar. Şimdi bize hizmet etmek borçlarıdır.

S — Nasıl olsunlar?

C — Ya başlarımızdan kalksınlar, yahut inad, gıybet ve tarafdarlığı mâbeynlerinden kaldırsınlar. Zira bir kısım dalâlet ve bid'at fırkalarının teşekkülüne bâzı bid'atkâr müteşeyyihler sebebiyet vermiştir.

S — Nasıl birbiriyle ittihad ve ittifak edecekler? Halbuki bâzıları bâzılarını münkiridir. Onların düsturlarındandır ki; münkir ile muhabbet, belki ünsiyet dahi haramdır. İnkâr mes'elesi mühimdir?

C — Öyleyse size şöyle bir hitab etmek hakkımdır :

Ey dîvâneler! İşitmediniz mi, anlamamış mısınız ki : **إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ** bir namus-u

İlâhîdir. Veya körleşmiş misiniz ki, görmüyor musunuz ki :

* **لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ** bir düstûr-u

Nebevîdir. Acaba şu sıdk ve kizb mâbeynin-
de mütereddît olan inkâr mes'elesi nasıl ol-
du şu iki esas-ı azîm ve metine nâsih ola-
bildi? Bu inkâr mes'elesi doğru olsun; Al-
lah'ın kelâmı değil ki, mensuh olmasın. İş-
te zaman onu nesh eder. Zararı faidesine ga-
lebesi, neshine fetvâ verir. Mensuh ile amel
câiz değildir.

S — Belki birbirleriyle adâvetleri, birbi-
rinden gördükleri nâmeşrû' bâzı e'f'al için-
dir?

C — Acaba ne cihetle, ne insaf ile, ne su-
retle Sübhan dağı kadar ağır ve büyük olan
îmân ve İslâmiyet ve insaniyet ve cinsiyet
sebebiyle hâsıl olan muhabbet; şöyle çocu-
ğun bahanesiyle bâzı nâmeşrû' harekât ve-

silesinden mütehassıl olan adâvete karşı hafif ve mağlûb olmuştur? Evet muhabbeti iktiza eden İslâmiyet ve insaniyet Cebel-i Uhud gibidir. Adâveti intâc eden esbab, bâzı küçük çakıl taşları gibidir. Muhabbeti adâvete mağlûb ettiren adam, nazar-ı hakikatta Cebel-i Uhud'u bir çakıl taşından aşağı derecesine indirmek kadar ahmakane hareket etmiştir. Adâvetle muhabbet, ziya ile zulmet gibi içtima edemez. Adâvet galebe çalsa, muhabbet mûmâşâta inkılâb eder. Muhabbet galebe çalsa, adâvet terahhum ve acımağa inkılâb eder. *Benim mezhebim; muhabbete muhabbet etmektir, husumete husumet etmektir. Yâni dünyada en sevdiğim şey muhabbet ve en darıldığım şey de husumet ve adâvettir.*

S — Velî olan şeyhin, müddeî olan müteşeyyih ile farkları nedir?

C — Eğer hedef-i maksadı, İslâmın ziya-yı kalb ve nur-u fikriyle ittihad ve mesleği muhabbet ve şîârı terk-i iltizam-ı nefis ve meşrebi mahviyet ve tarîkatı hamiyet-i İslâmiye olsa; kabildir ki, bir mürşid ve hakikî şeyh olsun. Lâkin eğer mesleği, tenkîs-ı gayr 30

ile meziyetini izhar ve husumet-i gayr ile muhabbetini telkin ve inşikak-ı asâyı istilzâm eden hiss-i taraftarlık ve meyelân-ı gıybeti intac eden kendine muhabbeti başkasına olan husumete mütevakkıf gösterilse; o bir müteşeyyih-i müteevviğdir, bir zi'b-i mütegannimdir. Din ile dünyanın "sây³d"ına gider. Ya bir lezzet-i menhuse veya bir ictihad-ı hatâ onu aldatmış; o da kendisini iyi zannedip büyük meşâyihe ve zevât-ı mübarekeye su'-i zan yolunu açmıştır.

96-460 S — Sözlerin iyi, fakat dinleyen nerede? Meslek âlî, ittiba' edenler aşağıdır.

Cevap :

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ مَا لَا يَذُرُّكَ كَلَّةٌ لَا يَتْرُكُ كَلَّةٌ *

الْمَلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهَوَى وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى *

STİ:71(+)

S — Âlem-i İslâm ulemasının ortalarında ki müthiş ihtilâfata ne dersin? Re'yin nedir?

C — Ben Âlem-i İslâmiyete gayr-ı muntazam veya intizamı bozulmuş bir meclis-i meb'usan ve bir encümen-i şûra nazariyle

* K. R. '...
* Bütün levin ilâk ve nefret levin ve herse tabi olan...

bakıyorum. Seriattan işitiyoruz ki : Re'y-i ^{En 199} ^{m: 430} cumhur budur, fetvâ bunun üzerinedir. İşte şu, bu meclisteki re'y-i ekseriyetin nazîresidir. Re'y-i cumhurdan mâadâ olan akval, eğer hakikat ve mağzdan hâlî ve boş olmazsa istidâdâtın reylerine bırakılır. Tâ, herbir istidâd terbiyesine münasib gördüğünü intihab etsin. Lâkin burada iki nokta-i mühimme vardır : (1)

Birincisi : Şu istidadın meyelânı ile intihab olunan ve bir derece hakikatı tazammun eden ve ekalliyette kalan kavl, nef-sül-emirde mukayyed ve o istidad ile mahsus olduğu halde, sahibi ihmal edip mutlak bıraktı. Etbaı iltizam edip ta'mim etti. Mukallidi taassub edip, o kavlin hıfzı için muhaliflerin hedmine çalıştılar. Şu noktadan müsademe, ^{Karşı} müşâgâbe, ^{av} cerh ve ³ red, o derece meydan aldı ki : Ayakları altından çıkan toz ve ağızlarından feveran eden duman ve lisanlarından püsküren berkler, şimşekli ve bâzan rahmetli bir bulut, şems-i İslâmiyetin tecellisine bir hicab teşkil etmiştir. Lâkin ziya-yı şemsden tefeyyüz etmesine isti-

(1) Şu iki noktaya dikkat ile kıymet versen fenâ olmaz.

dad bahşeden rahmetli bulut derecesinde kalmadı. Yağmuru vermediği gibi, ziyayı dahi men'etmektedir.

İkincisi : Ekalliyette kalan kavî, eğer içindeki hakikat ve mağz, onu intihab eden istidatlardaki heves ve hevâ ve mevrûs âyineye ve mizacına galebe çalmazsa, o kavî bir hatar-ı azîmde kalır. Zira, istidat onunla insibağ edip onun muktezasına inkılâb etmek lâzım iken; o, onu kendine çevirir ve telkih eder, kendi emrine müsahhar eder. İşte şu noktada hüda hevâyâ tahavvül ve mezheb dahi mizacdan teşerrüb eder. *Arı su içer bal akıtır, yılan su içer zehir döker.*

S — Acaba kâinatta, şu meclis-i âlî-i İslâmî, şu sergerdan küre şehrinde bir intizamı daha bulmayacak mıdır?

C — *Îman ederim ki : Umum Âlem-i İslâm; millet-i insaniyede ve Âdem kavminde bir meclis-i meb'ûsân-ı mukaddese hükmüne geçecektir. Selef ve halef asırlar üzerine birbirine bakıp mâbeynlerinde bir encümen-i şûra teşkil edeceklerdir. Fakat birinci kısım olan ihtiyar babalar, sâkitane ve sitayişkârane dinleyeceklerdir.*

S — (1) Taaddüd-ü zevcat ve esir ve köle gibi bâzı mesâili, bâzı ecnebiler serrişte ederek, medeniyet nokta-i nazarında şeriata bâzı evham ve şübehâtı irad ediyorlar.

C — Şimdilik mücmelen bir kaide söyleyeceğim. Tafsîlini müstakil bir risale ile beyân etmek fikrindeyim.

İşte İslâmiyet'in ahkâmı iki kısımdır :

Birisi : Şeriat ona müessistir. Bu ise hüsn-ü hakikî ve hayr-ı mahzûr.

İkincisi : Şeriat muaddildir. Yâni, gayet vahşî ve gaddar bir suretten çıkarıp, ehven-üş şer ve muaddel ve tabiat-ı beşere tabiki mümkün ve tamamen hüsn-ü hakikîye geçebilmek için zaman ve zeminden alınmış bir surete ifrâğ etmiştir. (Çünkü birden tabiat-ı beşerde umumen hüküm-ferma olan bir emri birden ref etmek, bir tabiat-ı beşeri birden kalbetmek iktiza eder. Binaenaleyh, şeriat vâzı-ı esâret değildir, belki en vahşî suretten böyle tamamen hürriyete yol açacak ve geçebilecek surete indirmiştir, tâdil etmiştir.

(1) Bir Arnavut tarafından vuku' bulan sualdir.

Hem de, dörde kadar taaddüd-ü zevcat tabiata, akla, hikmete muvafık olmakla beraber; şeriat bir taneden dörde çıkarmamış, belki sekiz-dokuzdan dörde indirmiştir. Bâhusus taaddüdde öyle şerait koymuştur ki; ona müraat etmekle hiçbir mazarrata müeddî olmaz. Bâzı noktada şer olsa da ehven-üş şerdir. Ehven-üş şer ise bir adâlet-i izafiyedir. Heyhât!.. Âlemin her halinde hayr-ı mahz olamaz.

* * *

Maatteessüf su'î tesadüf ile hükûmete itiraz edenlerden ehl-i ifrat ve ehl-i tefrite rast geldim. Ehl-i ifratın bir kısmı, Arabdan sonra İslâmiyetin kıvâmı olan Etrâki tadlil ediyorlardı. Hattâ bir kısmı o derece tecavüz etti ki, ehl-i kanunu tekfir ederdi. Otuz se-³⁴ ne evvel olan kanun-u esâsiyi ve hürriyetin ilânını tekfire delil gösterirdi,

x وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ilâ âhir hüccet ederdi.

Her kim hükmetmezse

Bîçâre bilmezdi ki: مَنْ لَمْ يَحْكَمْ bîmânâ

* مَنْ لَمْ يُصَدِّقْ dır. Acaba sâbık istibdadı, hür-

imralar 'digi hükûmlerle hükmetme

riyet zanneden ve kanun-u esâsiye itiraz eden adamlara nasıl itiraz etmiyeceğim? Çendan, onlar hükûmete itiraz ederlerdi. Lâkin onlar, istibdadın daha dehşetlisini istediler. Bunun için onları reddederdim. İşte şimdi ehl-i hürriyeti tatlil eden şu kısımdandır.

İkinci kısım olan ehl-i tefriti gördüm. Di-ni bilmiyorlar, Ehl-i İslâma insafsızca itiraz ediyorlar, taassubu delil gösteriyorlardı. İşte şimdi Osmanlılıktan tecerrüd edip, tam tamına Avrupa'ya temessül etmek fikrinde bulunanlar şu kısımdandır.

Ab=348

Eyyühel avâm! Şimdi Allah'a ısmarladık. Siz durunuz, havas ile konuşulacak bir dâvam var. Hükûmet ve eşraf ve İttihad-Terakkî'ye (mason olmayan kısmına) karşı bir mühim mes'elem var.

Ey tabaka-i havass! Biz avâm ve ehl-i medrese, sizden hakkımızı isteriz.

S — Ne istersin?

C — *Sözünüzü fiiliniz tasdik etmek, başkasının kusurunu kendinize özür göstermemek, işi birbirine atmamak, üzerinize vâcib olan hizmet-*

timizde tekâsül etmemek, vasıtanızla zâyi olan mâfâtı telâfî etmek, ahvâlimizi dinlemek, hâcâtımızla istişâre etmek, bir parça keyfinizi terk etmek ve keyfimizi sormak istiyoruz!

As. 749 *Elhâsıl : Vilâyât-ı Şarkıye ve ulemasının istikbâlini te'min etmek istiyoruz. İttihad ve Terakki mânâsındaki hissemizi isteriz. Üzerinize hafif, yanımızda çok azîm bir şey isteriz.*

S — Maksadını mübhem bırakma, ne istersin?

C — Câmi-ül-Ezher'in kızkardeşi olan, Medresetüzzehra nâmıyla dâr-ül-fünunu mutazammın pek âlî bir medresenin Kürdistan'ın merkezi hükmünde olan Bitlis'te ve iki refikasıyla Bitlis'in iki cenahı olan Van ve Diyarbekir'de tesisini isteriz. Emin olunuz biz Kürdler başkalara benzemiyoruz. Yakînen biliyoruz ki, içtimaî hayatımız Türklerin hayat ve saadetinden neş'et eder.

S — Nasıl? Ne gibi? Ne için?

C — Ona bâzı şerait ve vâridat ve semerat vardır.

S — Şerâiti nedir?

C — Sekizdir.

Birincisi : Medrese nâm me'lûf ve me'nus ve câzibedar ve şevk-engiz itibarı olduğu halde büyük bir hakikatı tazammun ettiğinden, rağabatı uyandıran o mübarek "*medrese*" ismiyle tesmiye.

İkincisi : *Fünun-u cedideyi, ulûm-u medaris ile mezc ve derc; ve lisân-ı Arabî vâcib, Kürdî câiz, Türkî lâzım kılmak.*

S — Şu mezcde ne hikmet var ki, o kadar tarafdarsın; dâima söylüyorsun?

C — Dört kıyâs-ı fâsid (1) ile hâsıl olan safсатаnın zulmünden muhakeme-i zihniye-yi halâs etmek, meleke-i feylesofanenin taklid-i tufeylâneye ettiği mugalâtayı izale etmek...

S — Ne gibi?

(1) İşte o kıyaslar, mâneviyatı maddiyata kıyas edip Avrupa sözünü onda dahi hüccet tutmak. Hem de bazı fûnunda meşhur olanların, başkasında da sözünü hüccet tutmak. Hem de bâzı fûnûn-u cedideyi bilmeyen ulemanın sözünü ulûm-u dîniyede dahi kabûl etmek. Hem de fûnun-u cedidede mahareti için gurura gelip, dinde de nefesine îtimad etmek. Hem de, selefi halefe, mâziyi hâle kıyas edip haksız itirazda bulunmak gibi fâsid kıyaslardır.

**C — Vicdanın ziyası, ulûm-u dîniyedir. Ak-
lin nuru, fûnun-u medeniyedir. İkisinin imti-
zaciyle hakikat tecelli eder. O iki cenah ile ta-
lebenin himmeti pervaz eder. İftirak ettikleri va-
kit; birincisinde taassub, ikincisinde hile, şüp-
he tevellüd eder.**

Üçüncü şart : Zülcenaheyn ve Kürdlerin ve Türklerin mûtemedi olan Ekrad ulemasından veya istînâs etmek için lisan-ı mahallîye âşina olanları müderris olarak intihab etmektir.

Dördüncüsü : Ekradın istidadları ile isti-şare etmek, onların sabavet ve besatetlerini nazara almaktır. Zira çok libas var; bir kamete güzel, başkasına çirkin gelir. Çocukların talimi; ya cebir ile, ya hevesatlarını okşamak ile olur.

Beşinci şart : Taksim-ül-a'mâl kaidesini bitamamiha tatbik etmek.. tâ şubeler birbiri ne mēdhal ve mahreç olmakla beraber, her bir şubeden mütehassıs çıkabilsin.

Altıncı şart : Bir mahreç bulmak ve müdavimlerin tefeyyüzünü te'min etmek; hem de mekâtib-i âliye-yi resmiyeye müsavi tut-

mak ve imtihanları, onların imtihanları gibi müntic kılmak, akim bırakmamaktır.

Yedinci şart : Dâr-ul-muallimîni muvakka-^{dhâ}ten şu dâr-ül-fünun dairesinde merkez kılmak, mezc etmektir. Tâ ki, intizam ve te-feyyüz ondan buna geçsin ve fazilet ve di-yanet, bundan ona geçsin; tebâdül ile her biri ötekine bir kanat verip zülcenaheyn olsun.

.....^{SEKİZİNCİ} ŞART → AB = 251

S — Vâridatı nedir?

C — Hamiyet ve gayret.

S — Sonra?

C — Şu medrese, çekirdek gibi bilkuvve bir şecere-i tûbâyı tazammun eyliyor. Eğer hamiyet ve gayretle yeşillense, tabiatıyla madde-i hayatını cezb ile sizin kuru kese-nizden istiğna edecektir.

S — Ne cihetle?

C — Çok cihetle.

Birincisi : Evkaf hakkıyla intizama girse, şu havuza tevhid-i medâris tarîkıyla bir mü-him çeşmeyi akıtacaktır.

İkincisi : Zekâtıdır. Zira biz hem Hanefî,

hem Şâfiîyiz. Bir zamandan sonra o Medresetüzzehra İslâmiyete ve insâniyete göstereceği hizmetle, şüphesiz bir kısım zekâtı bil'istihkak kendine münhasır edecektir. Bâhusus, zekâtın zekâtı da olsa kâfidir.

Üçüncüsü : Şu medrese neşredeceği semeratla, tamim edeceği ziya ile, İslâmiyete edeceği hizmetle ukûl yanında en âlâ bir mektep olduğu gibi; kulûb yanında en ekmel bir medrese, vicdanlar nazarında en mukaddes bir zaviyeyi temsil edecektir. Nasıl medrese, öyle de mektep, öyle de tekke olduğundan; İslâmiyetin iânât-ı milliyesi olan nüzur ve sadakat kısmen ona teveccüh edecektir.

Dördüncüsü : Mezkûr tebâdül için dârül-muallimîn ile imtizâc ettiğinden, dârül-muallimînin vâridatı bir derece tevsi' ile muvakkaten ve âriyeten —eğer mümkün ise— verilse, bir zaman sonra istiğna edecek, o âriyeyi iade edecektir...

S — Bunun semeratı nedir ki, on belki elli beş senedenberi bağıırıyorsun?

C — İcmali (1) Kürd ve Türk ulemasının

(1) Şu Medresetüzzehra'ya dair mebâhisi, hürriye-

istikbâlini te'min. Ve maarifi, Kürdistan'a medrese kapısıyla sokmak. Ve meşrutiyetin ve hürriyetin mehasinini göstermek ve ondan istifade ettirmektir.

S — İzah etsen fenâ olmaz.

Ab → 467

C — Birincisi : *Medârisin tevhid ve islâhı...*

İkincisi : *İslâmiyeti, onu paslandırان hikâyat ve İsrailiyat ve taassubat-ı bârideden kurtarmak. Evet, İslâmiyetin şe'ni : Metanet, se-m=34 bat, iltizam-ı hak olan salâbet-i diniyedir. Yoksa cehilden, adem-i muhakemeden neş'et eden taassub değildir. Bence taassubun en dehşetlisi, bâzı Avrupa mukallidlerinde ve dinsizlerinde bulunur ki, sathî şüphelerinde muannidane ısrar gösteriyorlar. Bürhan ile temessük eden ulemânın şânı değildir.*

Üçüncüsü : Mehâsin-i meşrutiyeti neşr için bir kapı açmaktır. Evet, aşâirde meşrutiyeti incitecek niyet yoktur. Fakat istihsan edilmezse istifade edilmez, o daha za-

tin üçüncü senesinde nutuk suretiyle Bitlis'te, Van'da, Diyarbekir'de, daha birçok yerlerde ahaliye ders verdim. Umumen dediler : "Hakikattır, hem mümkündür." Demek diyebilirim ki, ben bu mes'eledе onların tercümanıyım.

rardır. Hasta tiryakı zehir-alûd zannetse el-bette isti'mal etmez.

Dördüncüsü : Maarif-i cedideyi medârise sokmak için bir tarîk ve ehl-i medresenin nefret etmiyeceği sâf bir menba-ı fûnun açmaktır. Zira mükerreren söylemişim : Fenâ bir tefehhüm, meş'um bir tevehhüm şimdiye kadar sed çekmiştir.

Beşincisi : *Yüz def'a söylemişim, yine söyleyeceğim : Ehl-i medrese, ehl-i mekteb, ehl-i tekkenin müsalâhalarıdır. Tâ, temayül ve teba-dül-ü efkârîyle lâakal maksadda ittihad eylesinler.* Teessüf ile görülüyor ki : Onların tebâyün-ü efkârı, ittihadı tefrik ettiği gibi; te-hâlûf-ü meşâribi de terakkiyi tevkif etmiştir. Zira her biri : Mesleğine taassub, başkasının mesleğine sathıyyeti itibariyle tefrit ve ifrat ederek; biri diğerini tatlil, öteki de berikini techil eyliyor.

Elhâsıl : İslâmiyet, hariçte temessül etse; bir menzili mekteb, bir hücresi medrese, bir köşesi zâviye, salonu dahi mecma-ül-küll.. biri diğerinin noksanını tekmil için bir meclis-i şûra olarak, bir kasr-ı meşîd-i nuranî timsalinde arz-ı dîdar edecektir. Âyine ken-

dince güneşi temsil ettiği gibi, şu Medrese-tüzzehra dahi o kasr-ı İlâhîyi hâricen temsil edecektir.

Eyyühel eşrâf! Biz size hizmet ettiğimiz gibi, siz de bize hizmet ediniz. Yoksa.... Ey bize vesâyete muhtaç çocuk nazarıyla bakan ehl-i hükûmet! Size itâat ettiğimiz gibi, sadetimizi te'min ediniz. Ve illâ.... Ey Kürd ve Türk'ün cem'iiyet-i milliye vazifesini bil'-istihkak omuzunuza alan eski İttihâd ve Terakki! İyi ettiniz mezcettiniz. İyi etseniz iyi..

ve illâ - فَرِّدُوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا (1)

S — Ülemaya pek çok itab edilir, hattâ...^{nbz}

C — Büyük, hem pek büyük bir insafsızlık!

S — Neden?

(1) İhtar : Ey kendini havass zanneden ehl-i siyaset ve ehl-i hükûmet! Yeisi kırmak için avâma ders ve hitab olan şu kitabı senet tutup teselli etmeyiniz. Zira sizin su'-i isti'mâliniz onların su'-i tefehhümünden daha ziyade su'-i te'sir eder. Size bir ders vermek için zamanı tevkil eyledim; dersini dinlemediniz, dehşetli tokadını yediniz.

ve illâ "Farrâdunâ 'ilâ 'ahliha" ehl-i siyaset ediniz?

700

1

6- Makar, ö'zini, dunyolarini ucar, bu, qurug'atlipti

(1) Ey ehl-i medaris, me'yûs olmayınız! Şimdi ilim

S — Niyeti hâlis olanlar azdır. Senin niyetin hâlis olsa muvaffak olacaksın, niyetine bak?

C — Lillâhil hamd ve lâ fahr.. (2) İhlâs-ı ^{EL-İHLÂS} niyeti ihlâl eden ve anâsır-ı garaz olan neseb ve nesil ve tama' ve havf beni bilmiyorlar. Ben de onları tanımıyorum veya tanımak istemiyorum. Zira meşhur bir nesebim yok ki, mâzisini muhafazaya çalışayım... Ben ebulâşey olduğumdan bir neslim de yoktur ki, istikbâlini te'min edeyim... Öyle bir cünunum var ki, Divan-ı Harb dehşet ve tahvifiyle tedavisine muktedir olamadı... Öyle bir cehaletim var ki, beni ümmî edip, dinar ve dirhem in nakşını okuyamıyorum...

Kaldı, ticaret-i uhrevî. *Öyle bir ahd etmişim ki, re's-ül-mâli de kaybetsem mesleğimden dönmiyeceğim.* Şimdiden hasâret ediyorum, çok günaha düşüyorum.

Bir şey kaldı : O da şöhet-i kâzibedir. İşte ^m _{in}

ve fen hâkimdir. Her nev'iyle teâlî edecek. En âlâsı en âlî tabakaya çıkacak.

(2) Şeyhin kerâmeti şeyhten rivâyet; lâkin tahdis-i ni'met dahi bir şükürdür.

ben ondan usandım, kaçıyorum. Zira uhdesinden gelmediğim çok vazifeyi bana yükletiyor.

S — Neden meşrutî hükûmete ve dinsiz olmayan Jön Türklere mümkün olduğu kadar hüsn-ü zan ediyorsun?

C — Mümkün olduğu derecede sû'-i zan ettiğiniz için, ben hüsn-ü zan ederim. Eğer öyle ise zaten iyi; yoksa tâ öyle olsunlar, yol gösteriyorum.

S — İttihad ve Terakki hakkında re'yin nedir?

C — Kıymetlerini takdir ile beraber, siyasiyyunlarındaki şiddete mu'terizim. (1) Lâkin onların iktisadî ve maarifî olan — bâhusus şarkî vilâyetlerdeki— şubelerini bir derece istihsan ve tebrik ederim.

(1) Adâletin tevziinde adâlet olmazsa zulüm görünür. Bir hatır için bin hatır kırılmaz. Şiddet ayrı, hamiyet ayrıdır. Bir hod-pesend hakkı iltizam etse, çokları haksızlığa sevk eder, belki mecbur eder.

S — Zindan-ı atâlete düştüğümüzün sebebi nedir?

C — Hayat bir faaliyet ve harekettir. Şevk ise matîyyesidir. İşte himmetiniz şevke binip mübareze-i hayat meydanına çıktığı vakit, en evvel düşman-ı şedîd olan yeis rast gelir. Kuv-^{H7=2} ve-i mâneviyesini kırar. Siz o düşmana karşı

لَا تَقْنَطُوا kılincını istimâl ediniz. Sonra mü-

zahametsiz olan hakkın hizmetinin yerini zabt eden meylüttefevvuk istibdadı hücumla başlar.^{H7=2} Himmetin başına vurur, atından düşürttürür.

Siz ^{*}كُونُوا لِلَّهِ hakikatını o düşmana gönderi-

niz. Sonra da ilel-i müteselsiledeki terettübü atlamakla müşevveş eden aculiyet çıkar, himmetin

ayağını kaydırır. Siz ^{3:200}وَاصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا

yu siper ediniz. Sonra da, mêdeni-i bittab' olduğundan ebnâ-yı cinsinin hukukunu muhafa-

zaya ve hakkını onlar içinde aramağa mükellef olan insanın âmâlini dağıtan fikr-i infiradî ve tasavvur-u şahsî karşı çıkar. Siz de,

38 خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمُ لِلنَّاسِ * olan mücahid-i âli-him-

meti mübarezesine çıkarınız. Sonra başkasının tekâsülünden görenek fırsat bulup, hücum edip

belini kırar. Siz de, عَلَى اللَّهِ لَا غَيْرِهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ^{14:12}

olan hısn-ı hasîni, himmete melce' ediniz. Sonra da acz ve nefsin itimadsızlığından neş'et eden tefvîz ve işi birbirine bırakmak olan düşman-ı gaddar geliyor. Himmetin elini tutup oturtturur.

Siz de, ^{5:105} لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ olan hakikat-ı

şâhikayı üzerine çıkarınız. Tâ o düşmanın eli o himmetin dâmenine yetişmesin. Sonra Allah'ın vazifesine müdahale etmek olan dinsiz düşman gelir; himmetin yüzünü tokatlar, gözünü kör eder.

Siz de, ^{11:112} اسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ ﴿١١٢﴾ وَلَا تَتَّبِعْ عَلَى سَبِيلِكَ

olan kâr-âşına ve vazifeşinas olan hakikatı gönderiniz. Tâ onun haddini bildirsin. Sonra umum meşakkatın anası ve umum rezaletin yuvası olan meylürrahat geliyor. Himmeti kayd eder, zin-

dan-ı sefaletе atar. Siz de : ^{53:39} لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

olan mücâhid-i âlicenabı o cellâd-ı sehâra gönderiniz. Evet size meşakkatta büyük rahat var. Zira fitratı müteheyyic olan insanın rahatı, yalnız sa'y ve cidaldedir.

إِنَّ لَكُمْ فِي الشَّقَّةِ الرَّاحَةَ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَتَهَيَّجَ فِطْرَتُهُ

رَاحَتُهُ فِي السَّعْيِ وَالْجِدَالِ * (1)

Seyahatımda beni tanıyamıyanlar kıyafetime bakıp, beni tâcir zannedip derlerdi ki :

— Sen tâcir misin?

C — Evet tâcirim, hem de kimyagerim.

(1) Şimdi anlıyorum ki, ne dediğimi anlamıyorsunuz. Zira ben siz oluyorum, anlamıyorum. Şunun büyük kardeşi olan “Ülema Reçetesi” daha mübhem konuşuyor. Demek beraber gezmekliğim lâzım. İşte ben de hayâlimi terfik ettim.

ayrı mekale

S — Nasıl?

C — İki madde var, mezcettiriyorum : Bir tiryak-ı şâfi, bir elektrik-i muzî tevellüd eder.

S — Nerede bulunur?

C — Medeniyet ve fazilet çarşısında; cep-hesinde insan yazılan ve iki ayak üstünde olan sandık içinde ki, üstüne kalb yazılan siyah veya pırlanta gibi parlak olan bir kütüdadır.

S — İsimleri nedir?

C — İman, Muhabbet, Sadakat, Hamiyyet.

Ceride-i Seyyare,
Ebu lâşey, İbnüzzaman, Ehu'l-acâib,
ibn-ü amm'il-garaib
Said El-Kürdî En-Nursî
Bediüzzaman

Aziz Kardeşlerim,

Mahrem Sırr-ı **اَنَا اعْطَيْنَا** 'da cifirle istihracım, aynen *Münâzarat Risalesi*'nde "*Bir nur çıkacak ve göreceğiz*" diye gaybî müjdeler gibi, ilhamî ve hak bir hakikatı, fikrimle olan tatbikatımda bir kusur vardı. O kusur, beni düşündürüyordu. *Münâzarat* ve *Sünuhat* gibi risalelerdeki müjde-i nuriye ise, *Risale-i Nur* tam hall etti. Geniş daire-i siyasiye yerine, *yüksek bir daire-i nuriye* ile o kusuru izale ettiği gibi, **اَنَا اعْطَيْنَا** sırr-ı mahreminde, oniki onüç sene sonra "*İslâmiyet'e darbe vuranların başlarında öyle müdhiş bir patlayış olacak ki, kıyamete kadar unutulmayacak*" meâlindeki istihrac-ı cifrî çok geniş bir dairede olduğu halde, nur müjdesi sırrının aksine olarak dar bir dairede ve hususî bir hükümette tatbik etmek suretiyle, fikrim o geniş daireyi ihata edemiyerek o hakikatın suretini değiştirmiş. Halbuki o istihracın gösterdiği aynı tarihte, o rejimin müessisi ve başı dünyadan göçtü, darbesini yedi. Ve aynı senede, perde altında bilinmeyen ve küre-i arzın ekserini ve nev'-i beşerin kısm-ı âzamını istibdadı altına alan bir müdhiş cereyanın düğümü ve

düğmesi ve mânen binler başından bir başı ve en müdhişi olan o göçüp giden adam, tokat yediği aynı zamanda, daha sene tamam olmadan, o müdhiş cereyanın bütün başları ve tarafdarları öyle semavî müdhiş tokatlara ve şiddetli fırtınalı musibetlere tutulmaya başladılar; kıyamete kadar azabını çekecekler ve çekiyorlar. Ve edyân-ı semâviye ve İslâmiyet'e ettikleri cinayetlerin cezasını, çok geniş bir dairede gördüler ve görüyorlar. Mimsiz medeniyetin pisliği ile dünyayı mülevves ettikleri için, aynı istihracın gösterdiği tarihte, o mimsiz medeniyetin başına da öyle bir semavî tokat indi ki, en karanlık vahşetten daha aşağı indirdi.

Elhâsıl: Sırr-ı **إِنَّا اعْطَيْنَا** da çok geniş bir daire, dar bir dairede tatbik edilmiş. Nur müjdesi ise, dar ve manevî fakat yüksek bir daireyi geniş ve maddî bir daire suretinde tasvir edilmişti. Cenab-ı Hakk'a yüzbin şükür ediyorum ki; bu iki kusurumu, kuvvetli bir ihtar-ı mânevî ile ıslah etti.

يُبدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ sırrına mazhar eyledi.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ بَعْدَ ذَرَاتِ الْكَائِنَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Aziz Kardeşlerim!

Eski Said'in matbu eski eserlerinden birisi elime geçti. Merak ve dikkatle baktım. Bu gelen fıkra kalbe geldi. Münasipse Mektubat âhîrinde yazılsın.

Evvelâ: Hürriyetin üçüncü senesinde aşâirler arasında meşrutiyet-i meşruayı aşâire tam bildirmek ve kabûl ettirmek için *Ertuş* aşâiri içinde hususan *Küdan* ve *Mamhuran*'a verdiği ders ve bin üçyüz yirmidokuzda Matbaa-i Ebuzziya'da tab'edilen kırkbir sene evvel tab' edilmiş fakat maatteessüf yirmi-otuz seneden beri arıyordum, bulamamıştım. Bu def'a birisi bir nüsha bulup bana göndermiş. Ben de Eski Said kafasını alıp ve Yeni Said'in sünuhatıyla dikkatle mütalâa ettim. Anladım ki Eski Said acîb bir hiss-i kablelvuku ile otuz-kırk sene sonra şimdi vukua gelen vukuat-ı maddiye ve mâneviyeyi hissetmiş. Ve bedevî Ekrad aşâiri perdesi arkasında, bu zamanın medenî perdesini kendilerine maske yapan ve vatanperverlik perdesi altında dinsiz ve hakikî bedevî ve hakikî mürteci; yâni, bu milleti, İslâmîyet'ten evvelki âdetlerine sevk eden hâ-

inleri görmüş gibi onlarla konuşup başlarına vuruyor.

Sâniyen: O matbu eserin yüzbeşinci sahifeden tâ yüzdokuza kadar parçaya dikkatle baktım. O zamanda aşâire ders verdiğim o sualler ve cevaplar vaktinde mühim bir veli içlerinde bulunuyormuş. Benim de habirim yok. O makamda şiddetli itiraz etti. Ded:

“— Sen ifrat ediyorsun, hayâli hakikat görüyorsun, bizi de tahkir ediyorsun. Âhirzamandır. Gittikçe daha fenalaşacak.” O vakit, ona karşı matbu kitapta böyle cevap vermiş:

Herkese dünya terakki dünyası olsun yalnız bizim için mi tedenni dünyasıdır? Öyle mi? İşte ben de sizinle konuşmayacağım şu tarafa dönüyorum; müstakbeldeki insanlarla konuşacağım.

Ey yüzden tâ üçyüz seneden sonraki yüksek asrın arkasında gizlenmiş, sâkitane benim sözümü dinleyen ve bir nazar-ı hafıyy-i gaybî ile beni temaşa eden (Said, Hamza, Ömer, Osman, Yusuf, Ahmed v.s.) size hitap ediyorum.

Târih denilen mâzi derelerinden sizin yüksek istikbalinize uzanan telsiz telgraf ile sizin ile konuşuyorum. Ne yapayım acele ettim, kışta geldim. Siz inşaallah cennet-âsâ bir baharda gelirsiniz. Şimdi ekilen nur tohumları zemininizde çiçek açacaklar. Sizden şunu rica ederim ki, mâzi kıt'asına geçmek için geldiğiniz vakit mezarıma uğrayınız. O çiçeklerin birkaç tanesini mezar taşı denilen, kemiklerimi misafir eden toprağın kapıcısının başına takınız. (Yâni ihtiyar risalesinin onüçüncü ricasında beyan ettiği gibi, Medreset-üz-Zehra'nın mekteb-i iptidaîsi ve Van'ın yekpare taşı olan kal'asının altında bulunan Horhor medresemin vefat etmesi ve Anadolu'da bütün medreselerin kapatılması ile vefat etmelerine işaret ederek umumunun bir mezar-ı ekberi hükmünde olmasına bir alâmet olarak o azametli mezara azametli Van kal'ası mezar taşı olmuş. Ey yüz sene sonra gelenler! Şu kal'anın başında bir medrese-i nuriye çiçeğini yapınız.

Cismen dirilmemiş, fakat rûhen bâki ve geniş bir hey'ette yaşayan Medreset-üz-Zehra'yı cismanî bir surette bina ediniz) de-

mektir. Zaten Eski Said ekser hayatı o medresenin hayâliyle gitmiş ve o matbu risalenin yüz kırkyedinci sahifeden tâ yüzelliyedinci sahifeye kadar Medreset-üz-Zehra'nın te'sisine ve faydalarına dair ehemmiyetli hakikatları yazmış.

Bir fâl-i hayırdır ki yirmibeş senelik deşetli ve medreseleri öldüren istibdadın kırılması ile Maarif Vekili Tevfik, Van'da şark üniversitesi namında Medreset-üz-Zehra'yı inşa etmesine karar vermesi ve ümidin haricinde reis Celâl dahi mühim mes'eleler içinde Tevfik'in fikrine iştirâk etmesi, Eski Said'in kırk sene evvelki sözü ve ricası doğru çıkacağını gösteriyor.

Şimdi kırkbeş sene evvelki cevabının iza-hında üç hakikat beyan edilecek.

Birincisi: Eski Said bir hiss-i kablevuku ile iki acip hâdiseyi hissetmiş, fakat rü'ya-yı sâdika gibi tâbire muhtaç imiş. Nasıl bir kırmızı perde ile beyaz veya siyah bir şey'e bakılırsa kırmızı görünür. O da siyaset-i İslâmiye perdesiyle o hakikata bakmış. Hakikatın sureti bir derece şeklini değiştirmiş.

O hâzır büyük veli dahi o yanlısını görüp o cihette şiddetle itiraz etmiş. İşte o hakikat *iki kısımdır*:

Birincisi: Bu Osmanlı ülkesinde büyük bir parlak nur çıkacak, hattâ hürriyetten evvel pek çok def'a talebelere teselli vermek için bir nur çıkacak, gördüğümüz bütün fenalıklara karşı bu vatana saadet te'min edecek diyordu. İşte kırk sene sonra Risale-i Nur o hakikatı kör gözlere dahi gösterdi.

İşte Nurun zâhiren, kemiyyeten dar cihe-tine bakmayarak hakikat cihetinde keyfiyeten geniş ve fevkalâde menfaatını hissetmesi suretiyle hem de siyaset nazarıyla bütün memleket-i Osmaniyede olacak gibi ifade etmiş. O büyük veli, onun dar daireyi geniş tasavvurundan ona itiraz etmiş. Hem o zât haklı, hem Eski Said bir derece haklıdır. Çünkü Risale-i Nur îmanı kurtarması cihe-tiyle o dar dairesi mâdem hayat-ı bâkiye ve ebediyyeyi îmanla kurtarıyor. Bir milyon talebesi bir milyar hükmündedir. Yâni bir milyon değil, belki bin insanın hayat-ı ebediyesini te'mine çalışmak, bir milyar insanın hayat-ı fâniye-i dünyeviye ve medeniyetine

çalışmaktan daha kıymetdar ve mânen daha geniş olması Eski Said'in o rü'ya-yı sâdıkâ gibi olan hiss-i kablel-vuku ile o dar daireyi bütün Osmanlı memleketini ihâta edeceğini görmüş. Belki inşâallah, o görüş, yüz sene sonra nurların ektiği tohumların sünbüllenmesi ile aynen o geniş daire nur dairesi olacak, onun yanlış tâbirini sahih gösterecek.

İkinci Hakikat: Kırk sene evvel Eski Said bu matbu kitabetlerinde, İşârât-ül-İ'caz'ın baştaki ifade-i meramında ve sair eserlerinde musırrane ve mükerreren talebelerine diyor-du ki: Hem maddî, hem mânevî büyük bir zelzele-i içtimaî ve beşerî olacak. Benim dünya terki ile inzivamı ve mücerret kalmamı gıpta edecekler diyordu. Hattâ hürriyetin birinci senesinde İstanbul'da Câmi-ül-Ezher'in Reis-i Uleması olan Şeyh Bahid hazretleri (R. Aleyh) İstanbul'da Eski Said'e sordu:

مَا نَقُولُ فِي حَقِّ هَذِهِ الْحُرِّيَّةِ الْعُثْمَانِيَّةِ وَالْمَدَنِيَّةِ الْاَوْرُوبَايَّةِ

Said cevaben demiş:

اِنَّ الْعُثْمَانِيَّةَ حَاكِمَةٌ بِدَوْلَةٍ اَوْرُوبَايَّةٍ فَسَتَلِدُ يَوْمًا مَا

وَالْأَوْرُوبَا حَامِلَةٌ بِالْإِسْلَامِيَّةِ فَسَلْدُ يَوْمًا مَا

Yâni: Osmanlı hükûmetindeki hürriyete ne diyorsun ve Avrupa hakkında fikrin nedir? O vakit Eski Said demiş: Osmanlı hükûmeti Avrupa ile hâmileler. Avrupa gibi bir hükûmeti doğuracak. Avrupa da İslâmiyet'e hâmileler. O da bir İslâm devleti doğuracak, Şeyh Bahid'e söylemiş. O allâme zat demiş: Ben de tasdik ediyorum. Beraberinde gelen hocalara dedi: Ben bununla münazara edip galebe edemem.

Birinci tevellüd gözümüzle gördük. Bir çeyrek asır Avrupa'dan daha dinden uzak.

İkinci tevellüd de inşâallah yirmi-otuz sene sonra çıkacak. Çok emarelerle hem şarkta hem garpta Avrupa içinde bir İslâm devleti çıkacak.

Üçüncü Hakikat: Hem Eski Said, hem Yeni Said hem maddî hem mânevî büyük bir hâdisi Osmanlı memleketinde büyük ve dehşetli ve tahribatçı bir zelzele-i beşeriye Osmanlı memleketinde olacak diye hiss-i kablîvuku ile, Eski Said mükerrer ve musır-

rane haber veriyordu. Halbuki o his ile nur mes'elesinin aksi ile gayet geniş daireyi dar görmüş. Zaman onu ikinci harb-i umumî ile tam tasdik ettiği halde onun o çok geniş daireyi Osmanlı memleketinde gördüğünü şöyle tâbir ediyor ki:

İkinci harb-i umumî beşere ettiği tahribat-ı azîme gerçi çok geniştir. Fakat hayat-dünyeviyyeye ve bekasız medeniyete baktığı cihetinde Osmanlı'daki tahribata nisbeten dardır. Osmanlı'daki mânevî zelzele hayat-ı ebediye ve saadet-i bâkiyyenin zararına bir tahribat ve bir zelzele-i mâneviye-i İslâmiyye mânen o ikinci harb-i umumîden daha dehşetli olmasından Eski Said'in o sehvinin tashih ediyor ve rü'ya-yı sâdıkasını tam tâbir ediyor ve o hiss-i kablelvukuunu gözlere gösteriyor. Ve o mu'teriz ehl-i velâyeti zâhiren haklı fakat hakikaten Eski Said'in o hissi daha haklı olduğunu ispatla, o veli zâtın itirazını tam reddediyor.

Said Nursî

HULÛSİ BEY'İN FIKRALARI

Risale-i Nur mektublarından bu mektu-
bunuzun bendeki tesirlerini hülâsaten arze-
deyim :

Sıhhat ve âfiyetinizin devamı, şükrümü; bu gibi mesâilin hallini isteyenlerin vücudu, ümidimi; nazarımda ilim sayılacak herşeyi sizden öğrendiğim için, bu vesile ile hakikat sahasındaki malûmatımı; hasbelbeşeriye fütur hâsıl oluyorsa, şevkimi; —hasta bir talebeniz olduğumdan— Kur'an'ın eczahanesinden verdiğiniz bu ilâçlarınızla sıhhatımı; matbaha-i Kur'an'dan intihab buyurduğunuz bu gıdalarla bütün hasselerimin kuvvetini; hayatın beş derecesini de tâlim, mevtin itibarî bir keyfiyet olduğunu tefhim; idam-ı ebedînin mutasavver olamayacağına kalbimi takvim buyurduktan sonra, Allah için muhabbetin herhalde bu hayat derecelerinde de devam ederek hayat-ı bâkiyede bâkî meyvesini vereceğini işaret buyurmakla müddet-i hayatımı nihayetsiz arttıрмаğa sebep olmuştur.

Risale-i Nur ile ihda buyurduğunuz dualar, zaten hergün sevgili Üstadı düşünmeye kâfi gelmektedir. Kur'an'ın nihayetsiz füyuzatından, tükenmez hazinesinden inayet-i

Hak'la edindiğiniz ve tebliğe mezun olduğunuz mânaları, cevherleri göstermekle, bildirmekle de bu bîçâre ve müştak talebe ve kardeşinize sonuna kadar ders vermek istediğinizi izhar ediyorsunuz ki, bu suretle de ebeden ve teşekkürle gözümün önünden, hayalimden ayrılmamaklığınız temin edilmiş oluyor.

الْحَمْدُ لِلَّهِ هَذَا مِنْ فَضْلِهِ

* * *

Br=14(-) Muvasalatımın ilk gecesi, pederimin misafirlerine tahsis eylediği odaya devam eden zevata, —mütevekkilen alellah— akşam ile yatsı arasında Risale-i Nur'u okumaya başladım. Sevgili Üstadım, evvelce arzettiğim veçhile, ben artık birşey için yaşadığımı zannediyorum. O da üstadım olan dellal-ı Kur'an'ın vazife-i me'mure-i mâneviyesini ifâda kendilerine pek cüz'î bir yardım ve Kur'an hesabına cüz'î bir hizmetkârlıktan ibarettir.

Orada bulunduğunuz müddetçe Hazret-i Kur'an'dan, hakikat-ı îman ve İslâm hesabına vâki olacak istihrac ve tecelliyattan mahrum bırakılmamaklığımı hassaten istirham ediyorum. İnşâallah müstecab olan duanızla Allah-u Zülcelâl, Risale-i Nur hizme-

tinde ümid ve arzu ettiğim neticeye vâsıl, merhum ve mağfur Abdurrahman gibi âhir nefesde îman ve tevfik ve saadet-i bâkıyede iki cihan serveri Nebiyy-i Ekremimiz Muhammedenil-Mustafa Sallallahu Teâlâ Aleyhi Vesellem Efendimize ve siz muhterem üstadımın arkasında ve yakınında komşuluk vermek suretiyle a'mal-i hakikiyeye nâil buyurur.

* * *

Evet, İslâmiyet gibi bir âlî tarîkatım, acz *Gr:29* ve fakrı Allah'a karşı bilmek gibi bir meşrebim, Seyyidil-Mürselîn gibi bir rehberim, Kur'an-ı Azîmüşşan gibi bir mürşidim, bir dakikada mertebe-i velâyete erişmek gibi ulvî bir netice almak mümkün olan askerlik gibi bir mesleğim var.

Üstadım bana ve dinleyen her zevil-ukule: "Tarikat zamanı değil, îmanı kurtarmak zamanıdır. Beş vakit namazını hakkıyla eda et, namazın nihayetindeki tesbihleri yap, ittiba-ı sünnet et, yedi kebairi işleme!" dersini vermiştir.

Ben gerek bu derse, gerek Risale-i Nur ile verilen derslere, Kur'an'dan istinbat buyurarak gösterdiği hakikatlara karşı, Allah'-

ın tevfiikiyle can ü dilden “belî” dedim, tasdik ettim. Ve bana böylece hakikat dersini veren bu zâta da ömrümde ilk defa olarak üstad dedim, hatâ etmedim, isabet ettim.

* * *

31 (-) Gönül isterdi ki, o muazzam sözlere sönük yazılarımla biraz uzun cevap yazayım. Fakat buna muvaffak olamıyorum. Kabiliyetimin azlığı, istidadımın kısalığı, iktidarımın noksanlığı ile beraber; uhdeme verilmiş olan birkaç maddî vazifelerin tahtı tesirinde dimağım meşgul ve âdeta meşbû’ olduğundan, o mübarek cevherlerinize mukabil âdi boncuk bile ibraz edemiyeceğim.

Biliyorsunuz ki, çok ifadelerimde sizi taklid ettiğimin birinci sebebi merbutiyet-i hâ-lisanemin, ikincisi kudret-i kalemiyemin kıfayetsizliğidir. Fakat mübarek Yirmidördüncü Söz’de misali geçen fakir gibi ben de derim : “Ey sevgili üstadım! Eğer gücüm yetse, elimden gelse bütün o nurlu Sözler aya-rında kelimelerden mürekkebe cümlelerle size maruzatta bulunmak isterim. Fakat biliyorsunuz ki yok! Niyetime göre muamele buyurunuz.”

Hulûsi

* * *